

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav informačních studií a knihovnictví

Obor: Informační studia a knihovnictví

Bakalářská práce

Dana Neumannová

Specifika švédského knihovnictví: veřejné knihovnické a informační služby pro menšiny a migranty

Specifics of Swedish librarianship: public library and information services for
minorities and migrants

Praha 2017

Vedoucí práce: Mgr. Pavlína Kolínová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat především Mgr. Pavlíně Kolínové za podnětné rady a trpělivost při vedení práce. Dále děkuji Jakobovi Krahulcovi, Kristýně Hněvsové a všem švédskými knihovníkům a knihovnicím, kteří se mi během práce věnovali a zodpovídali moje dotazy.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 20. listopadu 2017

.....

Dana Neumannová

Abstrakt

Cílem bakalářské práce je analyzovat, zejména na základě sekundárních pramenů, současný stav švédského knihovnictví s ohledem na poskytované veřejné knihovnické a informační služby pro tamní menšiny a migranty. Práce bude mapovat charakteristické rysy, které formují současný stav oboru ve Švédsku, v praktické části se zaměří na analýzu specifických služeb pro jazykové a kulturní menšiny a migranty. Součástí práce je i dotazník rozeslaný do několika vybraných knihoven. Práce by měla přispět k ucelenějšímu pohledu na švédské knihovnictví s přihlédnutím na vybranou problematiku migrantů a menšin v kulturně různorodé společnosti.

Klíčová slova

knihovny, knihovnictví, Švédsko, švédské knihovnictví, informační služby, migranti, menšiny, integrace

Abstract

The aim of this thesis is to analyze the current status of the Swedish librarianship and the public library and information services that the Swedish libraries provide to the local minorities and migrants. The thesis describes the present state and history of the field in Sweden and includes a questionnaire that was sent to chosen libraries across the country. It depicts the selected library projects that help integrating the minorities and migrants. This work should contribute to a better understanding of Swedish librarianship and its role in a culturally diverse society.

Keywords

libraries, librarianship, Sweden, Swedish librarianship, information services, migrants, minorities, integration

Obsah

Předmluva.....	7
1. Úvod	8
2. Švédské knihovnictví.....	9
2.1 Stručná historie veřejného knihovnictví ve Švédsku	9
2.2 Knihovny v číslech.....	9
2.3 Vybrané druhy knihoven	14
2.3.1 Nemocniční knihovny	14
2.3.2 Bibliobusy	14
2.3.3 Lodní knihovny.....	14
2.4 Severský model knihovnictví	15
2.5 Knihovnické školy	15
2.6 Svensk biblioteksforening (Švédská knihovnická asociace).....	15
2.7 Legislativa	16
2.7.1 Knihovní zákon.....	16
2.7.2 Zákon o povinném výtisku	18
2.8 Významné instituce a projekty švédského knihovnictví	19
2.8.1 Biblioteksmuseet (Muzeum knihovnictví)	19
2.8.2 Kulturarw3 (Švédský webový archiv).....	19
2.8.3 Garaget (Garáž) v Malmö	20
2.8.4 Immigrant Institutet (Imigrační institut).....	20
2.8.5 Bibliotek för alla (Knihovna pro všechny)	20
2.8.6 Internationella biblioteket (Mezinárodní knihovna)	21
2.8.7 Mångspråkiga gymnasiebibliotek (Vícejazyčná školní knihovna)	22
2.8.8 Judiska biblioteket (Židovská knihovna)	23
2.8.9 Regnbågsbiblioteket (Duhová knihovna) v Umeå	24
2.8.10 Kulturhuset (Kulturní centrum) ve Stockholmu.....	24
3. Migranti a národnostní menšiny ve Švédsku.....	26
3.1 Vymezení pojmů týkající se tématu.....	26
3.1.1 Migrace.....	26
3.1.2 Migrant	26
3.1.3 Národnostní menšina	26
3.1.4 Uprchlík.....	26
3.1.5 Integrace.....	27
3.2 Švédsko a migranti: historické pozadí	27

3.3 Švédsko a migranti: přehled současné situace	28
3.4 Národnostní menšiny ve Švédsku	29
3.4.1 Židé	29
3.4.2 Romové	29
3.4.3 Sámové	30
3.4.4 Švédští Finové	30
3.4.5 Tornedalené	31
3.5 Povolení k pobytu a získání švédského občanství	31
4. Vztah švédských knihoven k migrantům a národnostním menšinám	33
4.1 Integrace a obce	33
4.2 Sociální inkluze a knihovny	33
4.3 Knihovní služby pro menšiny a migranty	34
4.3.1 SFI – Swedish for Immigrants (Švédština pro imigranty)	34
4.3.2 Procvičování jazyka s dobrovolníky	35
4.3.3 Svenska med baby (Švédština s Vaším dítětem)	36
4.3.4 Språkcafé (Jazyková kavárna)	36
4.3.5 Låna en svensk (Půjčte si Švéda)	37
4.3.6 Express yourself with art! (Vyjádři se uměním!)	37
4.3.7 Ny i Sverige (Nový ve Švédsku)	37
4.3.8 Egenförsörjning – genom språkstudier (Soběstačnost – skrz studium jazyka)	38
4.4 Knihovny a migranti bez papírů	38
4.4.1 Praktické argumenty	40
4.4.2 Ekonomické argumenty	41
4.4.3 Ideologické argumenty	41
4.4.4 Právní argumenty	41
5. Dotazníkový průzkum mezi švédskými knihovníky	43
5.1 Městská knihovna Örebro	43
5.2 Městská knihovna Luleå	45
5.3 Městská knihovna Jönköping	46
5.4 Městská knihovna Uppsala	47
5.5 Městská knihovna Stockholm	48
5.6 Závěr dotazníkového průzkumu	51
6. Závěr	52
7. Seznam literatury	53

Předmluva

Inspirací pro výběr tématu mé bakalářské práce byl můj studijní pobyt na švédské univerzitě v Borås, který jsem prostřednictvím ÚISK FF UK absolvovala v zimním semestru roku 2014/2015. Během studia jsem měla možnost seznámit se s tamním knihovnictvím a jeho vývojem, při svých návštěvách knihoven jsem si mimo jiné všimla speciální péče, která je věnována jazykovým i jiným menšinám, a to i v malých městech. Brzy poté následovala uprchlická krize, která ovlivnila celou Evropu a nemálo také Švédsko, které se jako jedna z mála zemí zachovalo vstřícně k nově příchozím. I knihovny se musely této změně přizpůsobit a zareagovaly na ní výjimečně pohotově. Ve své práci se zabývám knihovnickými službami jak pro uprchlíky, kteří přišli do země v posledních několika letech, tak pro národnostní menšiny, které se v různorodém Švédsku vyskytují již desítky let.

Ve své práci jsem využila především elektronické zdroje, často se jednalo o oficiální webové stránky knihoven nebo stránky švédských úřadů. V několika případech jsem čerpala i z vlastních zkušeností z cest po Švédsku.

Při citaci anglických a švédských zdrojů jsem text samostatně překládala do českého jazyka. Zdroje jsou citovány podle normy ČSN ISO 690:2010, v textu pak podle Harvardského systému. V seznamu použité literatury jsou zdroje seřazeny abecedně.

1. Úvod

Ve Švédsku jsou jako v ostatních skandinávských zemích knihovny hojně navštěvované a využívány. Může to souviset jak s vysokou mírou gramotnosti tamních obyvatel, tak i s celkově vysokou životní úrovní. Z výzkumu z roku 2008 vyplývá, že 85 % obyvatel Švédska se domnívá, že jsou knihovny důležitým faktorem pro fungování společnosti (Swedish Library Association, 2017). Stejný výzkum také ukázal, že jsou knihovny brány jako nejdůvěryhodnější ze všech veřejných institucí.

Švédsko je však poslední dobou zmiňováno především ve spojení s cizinci, kteří tam přicházejí. Během roku 2015 přibýlo do země přes sto šedesát tisíc nových obyvatel (Statistics for 2015, 2015). Na zemi, která má přes svou velkou rozlohu velmi nízkou hustotu zalidnění, je to vysoké číslo. Některé proti-imigrační skupiny dokonce zmiňují, že pokud se tempo migrace do Švédska nesníží, budou Švédové do roka 2041 ve své zemi menšinou (The numbers are out - Swedes will be a minority in few years, ©2014).

V mé práci mě zajímalo především spojení těchto dvou světů – knihoven a menšinových obyvatel. Jak na změnu složení obyvatel reagují knihovny? Jak jim pomáhají v integraci do švédské společnosti? Vítají cizinci příležitosti, jež jim knihovny nabízejí? Mohlo by nám multikulturní Švédsko sloužit jako inspirace? Abychom pochopili, jak se k této situaci stavějí švédské knihovny, je třeba si zprvu představit švédské knihovnictví a zmínit některá jeho specifika. V první kapitole své bakalářské práce se proto zaměřím právě na švédské knihovnictví obecně, charakterizují typy knihoven, knihovnické školy a asociace, ale i švédskou legislativu. V druhé části popíši, jaké skupiny migrantů a národnostních menšin se ve Švédsku vyskytují a v jaké se nacházejí situaci s přihlédnutím na současnou švédskou integrační politiku. V této kapitole rovněž uvedu podmínky pro získání povolení k pobytu a švédského občanství. Ve třetí části se budu věnovat spolupráci knihoven s tammími menšinami a migranty, kterou doložím na několika vybraných příkladech. Závěrečnou kapitolu mé práce tvoří dotazník, který jsem vytvořila a rozeslala do několika švédských knihoven. V této části uvádím odpovědi 5 švédských knihovníků.

2. Švédské knihovnictví

2.1 Stručná historie veřejného knihovnictví ve Švédsku

Po mnoho let bylo Švédsko zemí válečných Vikingů, a tak knižní kultura začala vzkvétat poměrně pozdě, a to až s příchodem křesťanství v 10. století. Během středověku se vzdělání lidé shromažďovali kolem kostelů a opatství. Farní knihovny, jež vznikaly po vzoru Velké Británie, se soustředily především na obyčejné obyvatele (střední a nižší třídu) a knihy tak pojednávaly např. o zahradničení nebo medicíně. Jejich cílem bylo vychovat schopné a zdravé farmáře, kteří by přispěli k prosperitě celé země.

V roce 1477 byla založena první univerzita – univerzita v Uppsale. Její knihovna vznikla však až v roce 1620 a to díky králi Gustavu Adolfovi (Myšková, 2006). Další univerzitní knihovnou byla knihovna v Lundu, založena roku 1688. Knihovny čerpaly z královských peněz, mnohé tituly však knihovny do svých sbírek získaly taktéž díky rabování během třicetileté války. V 18. a 19. století zažívaly univerzitní knihovny velkou krizi a díky nedostatku financí vzrůstaly fondy především ze soukromých darů.

Na konci 19. století vznikaly *folkbibliotek* (lidové knihovny). Původně sloužily především nižší třídě, byly špatně zásobené a otevřené pouze několik hodin týdně, postupně se však měnily na knihovny dobře vybavené, kde pracovali profesionální knihovníci, což umožnilo financování místními obcemi (Myšková, 2006). Tyto knihovny předznamenaly vznik městských veřejných knihoven. Moderní knihovny, jak je známe dnes, začaly vznikat ve velkých městech v letech 1910-1920, na venkově o něco později. *Kungliga bibliotek* (Královská knihovna), jež zastává funkci národní knihovny, byla založena roku 1661 a původně své sbírky uchovávala v Královském paláci (až do jeho vyhoření v roce 1697, kdy byla většina fondu zničena). V nynější budově sídlí od roku 1877.

2.2 Knihovny v číslech

Celkový počet knihoven ve Švédsku klesá, oproti roku 2015 se jejich počet snížil o 65. Některé však zcela nezaknily, nýbrž se sloučily s jinou knihovnou, např. proběhlo sjednocení univerzitních knihoven v Huddinge.

Speciální knihovny jsou především takové, jež jsou spojené s vládními agenturami, archivy nebo muzei. Tyto knihovny musejí být otevřené minimálně 20 hodin týdně. Jedná se např. o *Judiska biblioteket* (Židovská knihovna, více viz podkapitola 2.8.8), *Arkitekturmuseets bibliotek* (Knihovna Muzea architektury), *Riksdagsbiblioteket* (Parlamentní knihovna), *Svenska*

filminstitutets bibliotek (Knihovna Švédského filmového institutu) aj. I jejich úbytek je často zapříčiněn sloučením s jinou, podobně zaměřenou knihovnou.

Všechny typy knihoven, které jsou uvedeny v tabulkách, jsou veřejně financované a jsou zaštitěny Královskou knihovnou.

Tabulka I. - Počet knihoven ve Švédsku

	<i>Počet knihoven v roce 2015</i>	<i>Počet knihoven v roce 2016</i>
<i>Celkově</i>	2 304	2 239
<i>Veřejné knihovny</i>	1 145	1 132
<i>Školní knihovny</i>	881	850
<i>Nemocniční knihovny</i>	67	69
<i>Speciální knihovny</i>	85	66
<i>Univerzitní knihovny</i>	126	122

Volně přístupnou wifi má v průměru každá druhá veřejná a speciální knihovna, méně než polovina univerzitních knihoven a nadpoloviční většina školních a nemocničních knihoven.

Nejvíce míst k sezení lze v průměru najít v univerzitních knihovnách, nejméně ve speciálních a nemocničních. Počet míst k sezení vzrostl oproti roku 2015 o 4 %.

Tabulka II. - Technické prostředky a vybavení knihoven

	<i>Počítače pro veřejnost</i>	<i>Tablety, čtečky e-knih, DAISY čtečky nebo přehrávače¹</i>	<i>Sociální média s informacemi o knihovně</i>	<i>Volně přístupná wifi</i>	<i>Místa k sezení</i>
<i>Celkově</i>	13 248	6 479	1 672	2 228	110 214
<i>Veřejné knihovny</i>	5 803	2 983	890	589	53 456
<i>Školní knihovny</i>	3 216	3 270	560	1 506	26 651
<i>Nemocniční knihovny</i>	334	92	33	40	1 482

¹ Slouží ke čtení nebo poslechu DAISY knížek, což jsou knihy pro lidi s poruchami čtení (dyslexie, poruchy zraku...).

Speciální knihovny	265	0	23	31	1 335
Univerzitní knihovny	3 532	104	124	46	26 535
Ostatní knihovny	98	30	42	16	755

Z tabulky o složení zaměstnanců vyplývá, že ženy si vybírají knihovnické povolání častěji než muži. Největší procento žen je zastoupeno ve školních a veřejných knihovnách, muži naopak nejčastěji pracují ve speciálních a ostatních knihovnách. Ve švédských knihovnách je celkem zaměstnáno více než devět tisíc zaměstnanců.

Tabulka III. – Zaměstnanci knihoven

	Počet zaměstnaných žen	Počet zaměstnaných mužů	Celkový počet zaměstnanců²	Procento žen
Celkově	7 003	2 150	9 451	77 %
Veřejné knihovny	4 413	1 059	5 572	81 %
Školní knihovny	850	173	1 185	83 %
Nemocniční knihovny	155	42	197	79 %
Speciální knihovny	99	55	189	64 %
Univerzitní knihovny	1 219	634	1 853	66 %
Ostatní knihovny	267	187	454	59 %

² Počet zaměstnaných mužů a žen se v tomto případě nesčítá, protože někteří neodpověděli na otázku pohlaví. Švédsko je v otázkách genderu velmi tolerantní a někteří Švédi rozdělení na dvě pohlaví odmítají.

Švédské knihovny nabízejí téměř 103 milionů tištěných titulů a přes 29 milionů titulů v elektronické podobě. Nejvíce dokumentů v tištěné i elektronické podobě mají ve svých fondech veřejné a univerzitní knihovny. Celkový počet titulů, jaké knihovny nabízejí, se oproti roku 2015 zmenšil o 2 %, což se rovná přibližně 2 milionům tištěných a elektronických titulů.

Tabulka IV. – Fondy

	<i>Celkový počet tištěných titulů</i>	<i>Celkový počet elektronických titulů</i>
<i>Celkově</i>	102 897 544	29 709 161
<i>Veřejné knihovny</i>	36 123 587	8 236 129
<i>Školní knihovny</i>	10 576 465	689 525
<i>Nemocniční knihovny</i>	603 287	229 732
<i>Speciální knihovny</i>	9 261 819	3 532 337
<i>Univerzitní knihovny</i>	26 702 871	16 110 594
<i>Ostatní knihovny</i>	19 629 515	910 884

Tabulka V. srovnává počet výpůjček tištěných titulů za rok 2015 a 2016. Celkově je znát mírný pokles, což však může být způsobeno i větším počtem elektronických titulů, jež knihovny nabízejí. Nárůst výpůjček lze pozorovat u školních, nemocničních a speciálních typů knihoven. Z tabulky lze dále určit, že si během roku 2016 půjčil jeden Švéd v průměru 7 a půl tištěného dokumentu. Průměrný počet výpůjček elektronických titulů je 7,9 na obyvatele.

Tabulka V. – Výpůjčky

	<i>Počet výpůjček tištěných dokumentů během roku 2015</i>	<i>Počet výpůjček tištěných dokumentů během roku 2016</i>
<i>Celkově</i>	76 769 203	74 529 126
<i>Veřejné knihovny</i>	63 483 816	61 146 957
<i>Školní knihovny</i>	4 907 472	5 355 871
<i>Nemocniční knihovny</i>	663 081	665 604
<i>Speciální knihovny</i>	152 157	152 357
<i>Univerzitní knihovny</i>	7 421 834	7 088 816
<i>Ostatní knihovny</i>	140 843	119 521

Z tabulky VI. vyplývá, že nejvíce aktivit nabízejí veřejné knihovny, nejvíce aktivit pro děti pak školní a veřejné knihovny. Mezi aktivity v knihovně se počítají např. autorská čtení, kurzy (kurzy malby, kreativního psaní, počítačové kurzy, kurzy pro seniory atp.), literární kroužky, diskuzní večery, filmová promítání, koncerty, divadelní představení, výstavy aj.

Celkový počet všech aktivit vzrostl oproti minulému roku o více než 40 tisíc. V průměru nabízejí knihovny ročně 29 událostí na tisíc obyvatel, což je rovněž nárůst oproti minulému roku. Toto číslo se výrazně liší dle oblastí, někde je to až 52 aktivit nebo událostí na stejný počet obyvatel.

Tabulka VI. – Aktivity knihoven

	<i>Celkový počet aktivit za rok 2016</i>	<i>Z toho aktivit pro děti a mladé</i>
<i>Celkově</i>	287 428	65 %
<i>Veřejné knihovny</i>	142 912	58 %
<i>Školní knihovny</i>	125 622	80 %
<i>Nemocniční knihovny</i>	9 392	22 %
<i>Speciální knihovny</i>	1 341	3 %
<i>Univerzitní knihovny</i>	7 110	0 %
<i>Ostatní knihovny</i>	1 051	0 %

Poznámka: Všechny výše zmíněné údaje pocházejí z oficiální statistiky za rok 2016 (Kungliga biblioteket, 2016). Jelikož neexistuje aktuálnější výzkum, současné počty se mohou drobně lišit.

2.3 Vybrané druhy knihoven

2.3.1 *Nemocniční knihovny*

Nemocniční knihovny jsou knihovny zřízené v nemocničních či jiných zdravotních zařízeních. Slouží pro pacienty, kterým nabízejí četbu pro zkrácení dlouhých chvil při pobytu v nemocnici, rodiny pacientů, i lékaře a ostatní personál nemocnice, kterým zprostředkovávají odborné informace. Navštěvují je také studenti lékařských oborů, protože poskytují aktuální informace v oblasti výzkumu. Některé nemocnice mají zvláštní knihovny pro děti. Protože lékaři často po knihovnicích pracujících v nemocničních knihovnách vyžadují odborné řešerše, musí mít tyto knihovníci znalosti v medicíně. Jedná se tedy o velmi kvalifikované pracovníky. V roce 2016 bylo v nemocničních knihovnách zaměstnáno téměř 200 knihovníků. Nemocniční knihovny buď fungují samy o sobě, nebo patří pod místní veřejnou knihovnu. Počet nemocničních knihoven se ve Švédsku stále snižuje. Zatímco v roce 2010 jich bylo 115, v roce 2016 se jejich počet snížil na 69 (Sjukhusbibliotek, 2017).

2.3.2 *Bibliobusy*

Stejně jako v České republice, i ve Švédsku existují bibliobusy. Pojízdny bibliobusy slouží jako náhrada kamenných knihoven, a to hlavně pro obyvatele odlehlých oblastí nebo pro lidi, jež z různých důvodů (zdravotních aj.) nemohou navštívit knihovnu. Do bibliobusu se vejde několik tisíc knižních titulů, fond by měl být často obměňován. Funkci bibliobusu obstarává řidič a knihovník, někdy tyto posty vykonává jedna osoba (Bibliobus, 2017). První bibliobus měla knihovna v městě Borås v roce 1948. Dnes funguje ve Švédsku 81 pojízdných knihoven se zastávkami na 6 559 místech. Jediný ze 21 krajů, který nemá bibliobus, je kraj Bleking na jihu Švédska (Kungliga biblioteket, 2016). Přestože jsou některé oblasti vzdálené od nejbližší knihovny i několik desítek kilometrů, kvůli úsporám jsou některé bibliobusy rušeny a lidé tak přicházejí o nejsnadnější možnost, jak se dostat ke knihám (Perdahl, 2013).

2.3.3 *Lodní knihovny*

Speciálním mobilním typem knihovny jsou lodní knihovny, které lze kromě Švédska nalézt také například v Norsku. Ze Stockholmu vyplouvá lodní knihovna kolem Stockholmského souostroví každý podzim a jaro od roku 1953. Zastaví se na více než 60 místech a nese náklad přibližně 3 tisíc knih. Podobný servis funguje také pro ostrovy kolem Göteborgu. Lodní knihovny často nesou literární jména (Statens kulturråd, 2015).

2.4 Severský model knihovnictví

V souvislosti se švédskými knihovnami se často hovoří o tzv. severském či skandinávském modelu knihovnictví. Tento model se vztahuje na knihovny ze Švédska, Dánska, Norska, Finska a Islandu. Společné mají to, že jsou rozvinuté (vysoká kvalita servisu, moderní budovy a zařízení knihoven, kvalitní fond) a napřed před knihovnami z ostatních zemí a slouží jim tedy často jako inspirace. Přestože byly severské veřejné knihovny zpočátku ovlivněny anglo-americkým systémem, později si vyvinuly svůj specifický severský profil (Larsen, 2006).

Existenci severského modelu knihovnictví zpochybňuje švédský profesor Magnus Torstensson ve svém článku *Is There a Nordic Public Library Model?* (Torstensson, 1993). Dle jeho názoru se knihovny v těchto zemích vyvíjely odlišně a vykazují i velké rozdíly v datech, a proto není správné je brát jako jeden celek. O všech skandinávských knihovnách vychází třikrát ročně časopis *Scandinavian Library Quarterly*.

2.5 Knihovnické školy

Bakalářského a magisterského titulu v oboru informační vědy a knihovnictví mohou momentálně dosáhnout studenti na univerzitě v Borås. Tato škola spolupracuje s mnoha jinými univerzitami po celém světě, mimo jiné i s Ústavem informačních studií a knihovnictví při Univerzitě Karlově. Tato škola nabízí také magisterské studium v angličtině. Střední knihovnické školy ve Švédsku nejsou (Svobodová, 2014).

2.6 Svensk biblioteksörening (Švédská knihovnická asociace)

Švédská knihovnická asociace je nevýdělečná a politicky nezávislá asociace, jejíž členy tvoří instituce, organizace a individuální jednotlivci (Svensk biblioteksörening, 2017). Byla založena roku 1915 a jejím účelem je zlepšovat podmínky a možnosti knihoven, a to skrz příslušnou legislativu a financování. Každoročně zveřejňuje statistiky a studie o stavu knihovnictví ve Švédsku. Uděluje také několik cen, a to: *Bengt Hjelmqvists pris* (Cenu Bengta Hjelmqvista) za vynikající výsledek v oblasti veřejných knihoven, *Collijn-priset* (Collijnovu cenu) za nejlepší diplomovou práci, *Greta Renborgs pris* (Cenu Greta Renborgové) za úspěšný marketingový projekt z oblasti knihovnictví a informační vědy, *Årets bokbuss* (Cenu pro nejlepší bibliobus), *Aniarapriset* (Cena Aniary³) pro nejlepšího švédského spisovatele beletrie pro dospělé a celkově tři ceny související s dětskou literaturou – *Carl von Linné-plaketten* (Cenu Carla von Linného) za nejlepší non-fiction knihu pro děti a mládež, *Nils Holgersson-*

---

³ Aniara je sci-fi báseň švédského laureáta Nobelovy ceny Harryho Martinsona.

plaketten (Cenu Nilse Holgerssona) autorovi nejlepší knihy pro děti a mládež a *Elsa Beskow-plaketten* (Cenu Elsy Beskowové) za nejlepší obrázkovou knihu či ilustrace v knize (Sveriges biblioteks utmärkelser, 2017). Švédská asociace několikrát ročně vydává časopis *Biblioteksbladet*, který je určen především pro knihovníky a informační specialisty.

2.7 Legislativa

2.7.1 Knihovní zákon

První knihovní zákon byl ve Švédsku přijat teprve roku 1996 a začal platit 1. ledna 1997. Tento zákon byl několikrát novelizován, naposledy v roce 2013 (Švédsko, 2013). Jeho znění, jež lze nalézt na webových stránkách švédského parlamentu (*Riksdag*), přináším v překladu zde:

1 § Tento zákon stanovuje podmínky veřejných knihoven. Jako veřejné knihovny jsou označovány všechny veřejně financované knihovny a skládají se z:

1. Veřejných (lidových) knihoven
2. Školních knihoven
3. Regionálních knihoven
4. Univerzitních knihoven
5. Výpůjčních center
6. Ostatních veřejně financovaných knihoven

2 § Knihovny mají za úkol šířit informace a svobodu názoru a sloužit tak demokratickému rozvoji společnosti. Knihovny propagují literaturu, zájem o vzdělání, výzkum, kulturu a ostatní aktivity. Knihovny jsou přístupné všem bez rozdílu.

3 § Vedením knihovny mohou být pověřeny obce, okresní rady, stát a v některých případech školy nebo jedinci.

1. Za veřejné (lidové knihovny) jsou odpovědné obce
2. Za školní knihovny jsou odpovědné obce, okresní rady, stát nebo jedinci v souladu s kapitolou 2 Školského zákona (2010: 800)
3. Za regionální knihovny nesou zodpovědnost okresní rady a obce
4. Za univerzitní knihovny je dle Zákona o vysokých školách (1992: 1434) odpovědný stát
5. Za výpůjční centra je odpovědný stát
6. Za veřejně financované knihovny je odpovědná určená osoba

4 § Knihovny v systému veřejných knihoven by měly věnovat zvláštní pozornost osobám se zdravotním postižením, poskytovat jim literaturu a vhodné technické vybavení pro přístup k informacím a to tak, aby vyhověly jejich specifickým potřebám.

5 § Knihovny v systému veřejných knihoven by měly věnovat zvláštní pozornost národnostním menšinám a lidem, kteří mají jiný mateřský jazyk než švédštinu, mj. tím, že budou poskytovat literaturu v

1. jazycích národnostních menšin,
2. jiných jazycích, než jazycích národnostních menšin a švédštině a
3. jednoduché švédštině

6 § Každá obec by měla mít veřejnou knihovnu. Veřejné knihovny by měly být přístupné všem a navrženy tak, aby vyhovovaly potřebám uživatelů. Služby veřejných knihoven by měly být charakterizovány všestranností a kvalitou.

7 § Veřejné knihovny by se měly především snažit o podporu čtení a přístup k literatuře. Veřejné knihovny by měly zvyšovat povědomí o tom, jak mohou být informační technologie použity k získávání znalostí, učení a účasti na kulturním životě.

8 § Veřejné knihovny by měly věnovat zvláštní pozornost dětem a mládeži, podporovat rozvoj jazyka, stimulovat čtení a to tím, že budou poskytovat literaturu vyhovující jejich potřebám.

9 § Veřejné knihovny budou zdarma půjčovat či umožňovat přístup k literatuře na určitý čas, a to bez ohledu na formu dokumentu.

Tento paragraf nezabraňuje knihovně vyžadovat poplatek, pokud se jedná o

1. náhradu poštovního, kopírování a dalších podobných služeb a
2. poplatků za nedodržení výpůjční lhůty

10 § Podle kapitoly 2 paragrafu 36 Školského zákona (2010: 800) mají studenti základních škol, speciálních škol, sámských škol, středních škol a vyšších odborných škol přístup ke školním knihovnám.

11 § Každý kraj a obec bude provozovat regionální knihovnu, jež bude podporovat spolupráci, rozvoj a kvalitu ostatních veřejných knihoven působících v kraji.

12 § Dle Zákona o vysokých školách (1992: 1434) jsou zřízeny knihovny při univerzitách a vyšších odborných školách. Tyto knihovny přinášejí služby týkající se oblastí, jež souvisejí se vzděláním a výzkumem na dotyčné univerzitě nebo vyšší odborné škole.

13 § Pro dodatečné informační a dokumentační zdroje by mělo být zřízeno jedno či více výpůjčních center.

14 § Knihovny v systému veřejných knihoven by spolu měly spolupracovat, aby byl každému zajištěn přístup ke všem dostupným zdrojům knihoven v zemi.

15 § Knihovny v systému veřejných knihoven by měly bezplatně poskytovat literaturu ze svých sbírek. Toto se za specifických okolností netýká veřejných a školních knihoven.

16 § Dle kapitoly 2 paragrafu 1 Obecního zákona (1991: 900) mohou veřejné a školní knihovny zdarma poskytovat literaturu knihovnám, jež se nachází mimo jejich obec.

17 § Obce a okresy se budou řídit knihovním plánem při svých aktivitách v oblasti knihoven.

18 § Orgán jmenovaný vládou bude udržovat dohled nad knihovnami a bude podporovat spolupráci mezi knihovnami v systému veřejných knihoven.

2.7.2 Zákon o povinném výtisku

Povinný výtisk je kopie tištěného nebo jiného díla, která musí být podle zákona o povinném výtisku odevzdána do určitého dne po vydání daným institucím. Počet exemplářů k odevzdání i typ institucí udává rovněž zákon o povinném výtisku. V případě jeho nedodržení je nutné zaplatit pokutu ve stanovené částce. Ve Švédsku je jako povinný výtisk stanoven dokument, *který je rozmnožován a vydáván se záměrem zpřístupnění veřejnosti* (Myšková, 2006).

U tištěných dokumentů musí být náklad alespoň 30 exemplářů, u elektronických dokumentů (např. CD-ROMů) 50 kopií, aby splňovaly tento záměr. Švédsko mělo první zákon o povinném výtisku již v roce 1661. Jeden exemplář z každého tisku bylo nutné odevzdat Královské knihovně a některým tehdejšími univerzitními knihovnám. Nyní platí ve Švédsku zákon o povinném výtisku z roku 1993 (Švédsko, 1993). Ten udává povinnost odevzdat jednu kopii povinného výtisku do těchto sedmi švédských knihoven:

1. Královská knihovna ve Stockholmu
2. Univerzitní knihovna v Lundu
3. Univerzitní knihovna ve Stockholmu
4. Univerzitní knihovna v Uppsale
5. Univerzitní knihovna v Linköpingu
6. Univerzitní knihovna v Umeå
7. Univerzitní knihovna v Göteborgu

V roce 1997 začala Královská knihovna uchovávat obsah webových stránek. Zákon o povinném výtisku elektronických publikací (Švédsko, 2012) vešel v platnost 1. července 2012 a vztahuje se na materiály zveřejněné od roku 2015. Nutnost odevzdat digitální kopie svých dokumentů platí především pro masová média (rádio, televize, noviny), producenty a distributory elektronických materiálů (např. e-knih nebo hudby), jež jsou vydány pouze elektronicky, vládní agentury a obecní úřady (E-plikt, 2017).

2.8 Významné instituce a projekty švédského knihovnictví

V této podkapitole chci na uvedených příkladech doložit progresivní přístup ke knihovnám ve Švédsku. Knihovny zde slouží jako místa setkání a trávení volného času, snaží se o inkluzi nejmenších dětí, teenagerů, ale i jazykových, národnostních či sexuálních menšin. Také poukážu na dva technologické projekty, a to webový archiv a digitální prohlížeč a ojedinělé muzeum knihovnictví.

Vybranými projekty chci dokázat, že knihovnictví není ve Švédsku na okraji zájmu a že se neustále vyvíjí, neopomíná však ani svou historii.

2.8.1 *Biblioteksmuseet (Muzeum knihovnictví)*

V roce 1994 bylo v Borås otevřeno Muzeum knihovnictví. Je v něm stálá výstava cestovních knihoven, farních knihoven a různých způsobů akvizice a půjčování knih, jež existovaly ve Švédsku před přijetím anglo-amerického systému. Muzeum sbírá rozličné materiály související s historií knihovnictví – knihy, letáky, fotografie a filmy. Kromě toho hostí Muzeum knihovnictví i příležitostné výstavy.

Dne 14. října 1996 požádalo muzeum knihovníky z veřejných knihoven, aby si zapsali deníkový záznam. Dostalo se jim přes 400 odpovědí, na jejichž základě vyšla v roce 1998 kniha *En dag i biblioteket* (Den v knihovně).

2.8.2 *Kulturarw3 (Švédský webový archiv)*

Tento projekt pracuje na zachování švédského kulturního dědictví. Protože jsou dnes stále častěji vydávány dokumenty pouze digitálně, je třeba archivovat i webové stránky – švédská Královská knihovna tak činí od roku 1997. Sbírá všechny webové stránky, jež končí na .se, domény končící na .com, .org a .net, pokud jsou zaregistrovány pod švédskou adresou či telefonním číslem a domény končící na .nu (nu ve švédštině znamená nyní). Vyhledávání ve webovém archivu je dle švédského zákona možné jen osobně v prostorách Královské knihovny, kde jsou k tomuto účelu speciální počítače (Swedish Websites, 2008).

2.8.3 Garaget (Garáž) v Malmö

Garáž je projekt vzniklý ve staré nevyužívané průmyslové budově. Slouží jako místo setkávání lidí všech věkových kategorií a nabízí různé kulturní programy typu koncerty, filmy, tanec, kurzy keramiky, háčkování, pletení apod. Umělci zde mají možnost vystavovat, politici vést schůze. Svoji vlastní akci si zde za splnění podmínek může uspořádat každý. K odpočinku slouží ekologická kavárna. Součástí Garáže je knihovna. Pokud sháníte titul, který v Garáži chybí, je možné vyplnit dotazník a požádat o koupi. O fondu knihovny tak rozhodují i sami návštěvníci.

V roce 2010 zde vznikl „první prototyp digitálního listovače/prohlížeče knih *Bokbläddraren*. *Bokbläddraren představuje všechny publikace na 25palcovém dotykovém displeji, kde si každý v klidu a pohodě může najít své oblíbené knihy, všechny se prezentují touto formou. U přístroje se může stát nebo sedět. Na obrazovce se objeví obálka i zadní stránka knihy, kde nakladatelství publikuje stručný obsah. Prohlížet se dá podle abecedy, žánru knihy nebo procházet všechny knihy najednou“* (Helinsky, 2010).

2.8.4 Immigrant Institutet (Imigrační institut)

Imigrační institut je nevládní organizace, jejíž cílem je dokumentovat imigraci, uprchlictví a rasismus na území Švédska. Institut vznikl v roce 1973 a od roku 1996 publikuje informace na svých internetových stránkách. Součástí institutu je i rozsáhlý archiv a knihovna. Knihovna obsahuje na dvanáct tisíc titulů a dokumentů, které jsou rozděleny do různých oddílů. Sbírá knihy a časopisy o tématu migrace a díla psaná přistěhovaleckými autory. Většinu děl knihovny tvoří dary od samotných autorů. Imigrační institut a jeho knihovna spravují internetovou databázi všech přistěhovaleckých autorů, kde je možné nalézt seznam všech jejich děl, překladů a cen (*Författare i Sverige med utländsk bakgrund*, ©2002-2016). Knihovna a institut propagují i výtvarné umělce a pořádají jejich výstavy. Knihovna se za svoji dobu působení několikrát stěhovala a momentálně sídlí ve městě Bålsta na východě Švédska.

2.8.5 Bibliotek för alla (Knihovna pro všechny)

Knihovna pro všechny je projekt podpořený Evropskou unií, jehož se účastní knihovny ze Švédska, Německa, Rakouska a České republiky. Cílem projektu je přizpůsobit knihovny i pro uživatele z jiných zemí a vytvořit knihovny multikulturní, které pomáhají propagovat různorodost a spojovat lidi různých národností a vyznání. Pro knihovny vznikly příručky, na kterých se podílel švédský Imigrační institut, Multikulturní centrum Praha, Městská knihovna

ve Frankfurtu nad Mohanem a rakouské Poradenské centrum pro migraci a integraci (Multikulturní centrum Praha, 2010).

Jako pilotní švédská knihovna tohoto projektu byla zvolena *Biskopsgårdens bibliotek* v Göteborgu. Biskopsgården je městská část s téměř 27 tisíci obyvateli, z nichž polovina je cizího původu.⁴ Knihovna pořádala divadelní představení, projekce cizojazyčných filmů, hudební večery, kurzy kreslení a pletení, čtenářské kroužky a dvojjazyčné čtení poezie a prózy. Pro starší děti byly třikrát týdně otevřeny kurzy, při kterých jim dobrovolníci pomáhali s domácími úkoly. Velmi oblíbené se staly počítačové kurzy v perštině, turečtině a angličtině. Knihovna rovněž zakoupila knihy a CD s lekcemi švédštiny, slovníky a příručky i beletrii v patnácti jazycích, a to jak pro dospělé, tak i pro děti. Pozměnila systém vyhledávání v knihovně tak, aby byl srozumitelný i pro nové návštěvníky – např. na literaturu v čínštině upozorňují i čínské znaky, nejen švédské popisky. Přestože se jedná spíše o symbolické gesto, působí velmi inkluzivním dojmem.

Projekt byl v knihovně v Biskopsgården spuštěn v červnu roku 2009 a během prvního roku knihovna zaznamenala 14% nárůst uživatelů knihovny a vydala na 1 245 nových průkazů do knihovny. Počet půjček vzrostl o 5 % oproti minulému roku (Libraries for all - Sweden, ©2009).

2.8.6 *Internationella biblioteket (Mezinárodní knihovna)*

Mezinárodní knihovna ve Stockholmu je součástí Stockholmské městské knihovny, která má celkově na 40 poboček. Mezinárodní knihovna je speciální knihovna zaměřená na cizojazyčnou literaturu. Obsahuje knihy ve více než 100 jazycích, mimo jiné i přes 1500 titulů psaných v českém jazyce, přes 3 300 titulů v kurdštině a téměř 9 tisíc dokumentů v arabštině, z nichž více než 2 tisíce je určeno dětem.⁵ Takto velký počet arabských dokumentů má knihovna i díky speciálním finančním prostředkům, která Královská knihovna v roce 2016 vyhradila na nákup literatury v arabštině. Knihovny po celé zemi zaznamenaly kvůli uprchlické krizi zvýšenou poptávku po knihách v tomto jazyce, a tak Mezinárodní knihovna obdržela navíc 100 tisíc švédských korun (v přepočtu asi 270 tisíc českých korun) na nákup nových knih (Fossbo, 2015). Celkově má Mezinárodní knihovna ve svých sbírkách kolem 200 000 knih, ale půjčuje také noty, počítačové hry, DVD, CD (knihovna sbírá především indickou, arabskou, perskou a africkou tradiční, ale i populární hudbu), LP, videokazety, mapy, noviny, časopisy, e-knihy, články, obrazy a knihy v Braillově písmu. Knihovna slouží jako výpůjční centrum pro celé

---

⁴ Poslední údaj z roku 2011, dnes je konečné číslo pravděpodobně větší.

⁵ Údaje ke dni 10. 7. 2017.

Švédsko, a tak kdokoli, kdo nemůže navštívit tuto knihovnu přímo, může ve své místní knihovně požádat o objednání knihy z Mezinárodní knihovny. Tato služba je velmi důležitá obzvláště pro Švédsko, které je svojí rozlohou šestou největší zemí v Evropě a ve kterém se menšiny nacházejí rozprostřeny po celém území. Aby byla knihovna schopna poradit svým návštěvníkům či spravovat různé jazykové verze své internetové stránky, zaměstnává i velký počet pracovníků z jiných zemí, např. z Číny, Portugalska, Polska, Estonska, Indie, Malajsie, mluvčí ruštiny, arabštiny, španělštiny, korejštiny, japonštiny, francouzštiny aj. Mezinárodní knihovna pořádá každý rok *Internationella bibliotekets barnboksvecka* (Týden dětských knih), při kterém se propaguje cizojazyčná dětská literatura a pořádají se čtení. V roce 2016 se Týdne dětských knih zúčastnili autoři např. z Palestiny, Pákistánu nebo Somálska (*Internationella bibliotekets barnboksvecka*, 2016). Knihovna rovněž pořádá několikrát do měsíce veřejné akce, kromě *språkcafé*⁶ pro dospělé, také čtení pro děti v urdštině (úřední jazyk Pákistánu), polštině, holandštině, hebrejštině, mongolštině, portugalštině, turečtině, nebo čtenářský kroužek v čínštině.⁷ Zvláštností jsou videa, jež knihovna zveřejňuje na svých internetových stránkách a která obsahují knižní tipy od zaměstnanců knihovny nebo spisovatelů. Videa jsou vždy v jazyce knihy. Knihovna zatím zveřejnila knižní tipy v amharštině (úřední jazyk Etiopie), arabštině, darí (nářečí perštiny), indonéštině, japonštině, čínštině, perštině, polštině, ruštině, slovinštině, španělštině, tigrinštině (úřední jazyk Eritrei), turečtině a urdštině.⁸ Činnosti Mezinárodní knihovny jsou financované Národní knihovnou a městem Stockholm.

2.8.7 *Mångspråkiga gymnasiebibliotek (Vícejazyčná školní knihovna)*

Vícejazyčná školní knihovna je projekt Mezinárodní knihovny, jehož pilotní verze byla odstartována ve městě Gävle, které se nachází ve středním Švédsku na pobřeží Baltského moře. Ve všech třech středních školách, jež se v Gävle nacházejí,⁹ studuje velké množství studentů s jiným mateřským jazykem, než je švédština, a jejich počet stále roste.¹⁰ Právě kvůli nim vznikl tento projekt, jehož cílem bylo zásobit školní knihovny dostatkem cizojazyčné literatury. Do projektu se zapojily obchodní škola *Borgarskolan*, odborná technická škola *Polhemsskolan* a *Vasaskolan*, jež je obecného zaměření s důrazem na studium jazyků, kterých je zde mimo angličtinu na výběr ještě šest dalších. Dostatečná zásobenost školních knihoven cizojazyčnými

⁶ O *språkcafé* více v podkapitole 4.3.4.

⁷ Zmiňované jazyky se týkají pouze akcí naplánovaných na podzim roku 2017.

⁸ Situace k 10. 7. 2017.

⁹ Jedná se o tzv. kommunala gymnasieskolor, tedy obecní střední školy. Ve městě je pak dalších pět *fristående skolor*, nezávislých středních škol, ve kterých se většinou platí školné.

¹⁰ Zároveň je Gävle spolu s městy Åstorp, Kålleröd, Flen a Märsta jedním z pěti území ve Švédsku, kde se nachází detenční zařízení pro uprchlíky.

texty nejen splňuje požadavky švédského knihovnického zákona¹¹ a pokyny IFLA pro školní knihovny,¹² ale jazykové materiály mohou posloužit i jako výuková pomůcka pro učitele na těchto školách. Považuje se rovněž za důležité, aby měli studenti kontakt se svým rodným jazykem. Průzkum na všech tří školách ukázal, že zde studují žáci s 65 různými mateřskými jazyky.¹³ Kromě švédštiny jsou nejčastějšími mateřskými jazyky studentů arabština, somálština, darí, perština, kurdština a tigrinština. Po tomto průzkumu se knihovna rozhodla oslovit učitele ze tří zmiňovaných středních škol, kteří mají cizojazyčný původ a s jejich pomocí pak vybírala tituly, které posléze nakoupila. Když studenti viděli, že knihovny nabízejí tituly v jejich rodném jazyce, vzrostl i počet požadavků na konkrétní tituly od nich samotných a knihovny se tak lépe mohly přizpůsobit poptávce (Kungliga biblioteket, 2017). Projekt společně s nutnou prvotní rešerší započal v roce 2015 a v roce 2017 měly knihovny tituly již ve 24 různých jazycích, a to jak pro studenty, tak i pro učitele. Zastoupené tři školní knihovny navázaly spolupráci a dnes je možné půjčovat si knihy ve všech těchto knihovnách, bez ohledu na to, ke které škole žák či učitel patří. Knihovny své nové služby aktivně propagují (např. na sociálních sítích). Všechny knihy jsou označeny i jménem autora psaném latinkou, aby se knihovníkům usnadnilo hledání titulu. Knihovny zpočátku kupovaly především beletrii, aby ve svých databázích měly klasickou, ale i současnou světovou literaturu ve více jazycích. Nyní se zaměřují i na literaturu faktu a obzvláště populární jsou cizojazyčné učebnice autoškoly. Pro švédské knihovnictví je důležité, že knihovníci zapojení do projektu Vícejazyčná školní knihovna o svým zkušenostech hovoří na knihovnických konferencích a setkáních po celé zemi. Radí, jak knihy vybírat, a především kde je kupovat, protože knihy v některých jazycích je obtížné získávat. Je pravděpodobné, že gävlský model bude inspirovat další školní knihovny ve Švédsku.

2.8.8 Judiska biblioteket (Židovská knihovna)

Židovská knihovna je odborná knihovna, která nabízí knihy o židovské historii, architektuře, hudbě, jazyce, náboženství, holokaustu, nacismu apod. Speciální sekci tvoří díla zaměřená na švédsko-židovskou historii. Knihovna nabízí přes 25 tisíc titulů ve švédštině, angličtině, němčině, jidiš, ale také v hebrejštině, ruštině a jiných jazycích. Kromě knih půjčuje také filmy a hudbu a předplácí 15 časopisů, a to jak švédských, tak zahraničních. Unikátní součást

---

¹¹ Viz podkapitola 2.7.1 Knihovní zákon.

¹² Podle těchto pokynů by měly všechny knihovny podporovat a odrážet kulturní a jazykovou různorodost, a to jak na mezinárodní, tak i národní a místní úrovni. Speciální pozornost by pak měly věnovat často opomíjeným skupinám, mezi něž IFLA řadí menšiny a migranty, žadatele o azyl, uprchlíky a původní obyvatelstvo.

¹³ Ve výčtu je zastoupena i čeština.

knihovny tvoří sbírka asi 2 tisíc titulů v jidiš, kterou knihovně odkázal dřívější rabín židovské obce ve Stockolmu Marcus Ehrenpreis. Nejstarší svazky pochází až z roku 1800 (Judiska biblioteket, ©2017).

Knihovna je otevřená veřejnosti a společně s *Judiska församlingen i Stockholm* (Stockholmskou Židovskou obcí) pořádá čtení židovských autorů a tematické výstavy. Židovská knihovna se nachází ve Stockolmu ve Velké synagoze.

2.8.9 *Regnbågsbiblioteket (Duhová knihovna) v Umeå*

Duhová knihovna v Umeå vznikla při tamní městské knihovně v roce 2012 a jejím cílem je inkluze LGBT obyvatel¹⁴ a boj proti jejich diskriminaci. Knihovna půjčuje dokumenty (filmy, knihy), které se nějak dotýkají homosexuální, bisexuální, transgender a queer tematiky. Na své webové stránce pak sdílí události, články a novinky o LGBT komunitě.

2.8.10 *Kulturhuset (Kulturní centrum) ve Stockolmu*

Kulturní centrum je sedmipatrová budova, jež vznikla v srdci Stockolmu v roce 1974. Nachází se na náměstí, kde se setkává několik linek metra a vede zde cesta do *Gamla stan* (Staré město), historické části hlavního města. Konají se zde divadelní a taneční představení, výstavy, koncerty, promítání filmů, funguje zde kavárna.

Součástí kulturního centra je i knihovna. Ta je rozdělena do 7 částí:

1. *Plattan* – Knihovna, jež se nachází hned u vstupu do Kulturního centra. Slouží pro širokou veřejnost a nachází se zde směs beletrie, poezie, divadelních her, ale i knihy o designu, módě, fotografii, výtvarném umění a architektuře.
2. *Serieteket* – Jediná komiksová knihovna ve Švédsku. Každý rok hostí mezinárodní komiksový festival.
3. *Bibliotek Film & Musik* – Knihovna, jež půjčuje filmy, hudbu, noty a knihy o filmech, hudbě a tanci. Do sluchátek je zde možné poslouchat hudbu z CD a vinylů nebo si zahrát na elektrické piano.
4. *TioTretton* – Knihovna pro čtenáře od 10-13 let. Děti zde mohou číst, hrát divadlo nebo se dívat na animované filmy. Tato knihovna je vyhrazena pouze pro děti v daném věku a pro knihovníky, jež v ní pracují a s dětmi si hrají a hlídají je. Dospělí sem nesmí, a to ani pokud jsou rodiče dítěte.

---

¹⁴ Zkratka označující lesby, gaye, bisexuální a transgender osoby.

5. *Rum för Barn* – Knihovna pro děti do 9 let a jejich rodiče. Kromě čtení je zde možné si malovat, stavět a modelovat z různých materiálů. Součástí knihovny je místnost, kde je možné konzumovat vlastní jídlo. Protože je tato knihovna hojně navštěvovaná, jsou knihovníci někdy nuceni z bezpečnostních důvodů nově přicházející odmítat a vznikají fronty. Aby se předešlo čekání, vymyslela knihovna značení na způsob dopravního semaforu, které je viditelné již dole z náměstí, na kterém se Kulturní centrum nachází. Pomocí barev mohou rodiče určit, zda má knihovna pro jejich děti volné místo.
6. *Lava Bibliotek & Verkstad* – Knihovna a dílna otevřená pro všechny ve věku 14 až 25 let. Kromě knížek pro tuto věkovou skupinu, nabízí knihovna také publikace o činnostech, které si lze v této knihovně vyzkoušet, jelikož se jedná zároveň i o uměleckou dílnu pro mladé. Dílna nabízí šicí stroje, tisk na textil, 3D tisk. Jsou zde kurzy vyšívání, tvorby šperků apod. Každou sobotu zde probíhá workshop sítotisku. Konají se zde i workshopy práce se zvukem pro budoucí hudebníky, DJe nebo tvůrce filmové hudby. V knihovně tak pracuje mnoho specialistů na různá řemesla. Tato knihovna a dílna se také snaží podporovat nápady mladých lidí. Je možné přijít s vlastním nápadem, s jehož uskutečněním vám pracovníci pomohou. Nejlepší nápady pak mohou získat grant, a to v hodnotě až 10 tisíc švédských korun (Kulturhuset Stadsteatern, ©2017).

3. Migranti a národnostní menšiny ve Švédsku

3.1 Vymezení pojmů týkající se tématu

3.1.1 Migrace

Migraci lze definovat jako stěhování, přesun obyvatel, a to v rámci jednoho státu (v tomto případě se jedná o takzvanou *vnitřní* migraci), či mezi dvěma oddělenými územími (*vnější* migrace). Jiný typ dělení rozlišuje migraci *dobrovolnou* a *vynucenou*, toto rozlišení však může být v některých případech obtížné, zvláště pokud se jedná o migraci za prací (Ocásková, 2006).

Příčiny migrace mohou být rozdílné, lze je však rozdělit na takzvané *pull* a *push* faktory. *Pull* (z anglického slova přitáhnout) jsou ty, jež lákají migranty do jisté země. Mezi ně patří například pracovní příležitosti, lepší životní a ekonomická situace apod. *Push* (z anglického slova odstrčit, odtáhnout) jsou naopak ty, jež nutí lidi k odchodu z jejich domovské země. Tyto faktory jsou například válka či jiné ohrožení života, nezaměstnanost, diskriminace atd. (Breczková, 2010).

3.1.2 Migrant

Migrant je člověk, který pobývá v jiné zemi než v zemi svého narození. Podle délky pobytu se rozlišuje krátkodobý (alespoň 3 měsíce a méně než rok) a dlouhodobý migrant (pobývá v cizí zemi déle než rok) (Ocásková, 2006).

3.1.3 Národnostní menšina

Za národnostní menšiny se považují etnické menšiny, jež si dlouhodobě (obvykle déle než 100 let či po dobu alespoň 4 generací) udržují vlastní jazykovou a kulturní pospolitost (Nationell minoritet, 2017). Tyto skupiny mají dle mezinárodní úmluvy (Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin) právo na ochranu a pomoc při zachování a rozvíjení svého jazyka a tradic (Conseil de l'Europe, 1995). Národnostní menšiny ve Švédsku jsou Židé, Romové, Sámové, švédští Finové a Tornedaléné.

3.1.4 Uprchlík

Uprchlíka definuje úmluva OSN z r. 1951 jako „osobu, která se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských, národnostních nebo z důvodů zastávání určitých politických názorů“ (Úmluva o právním postavení uprchlíků, 2017). Tato úmluva zaručuje, že je uprchlíkům poskytnutá právní a jiná ochrana a zajišťuje, že nesmí být vráceni do země, ve které jim hrozí nebezpečí. Pokud člověk splní daná kritéria, stává

se uprchlíkem a má právo na azyl. Tato kritéria nespĺňujú lidé, již mohou být pro hostitelskou zemi potencionálně nebezpeční, jako např. váleční zločinci (Úmluva o uprchlících: Zásadní dokument pro činnost UNHCR, ©2001-2017).

3.1.5 *Integrace*

Integrací se rozumí začlenění nových obyvatel do již existující struktury fungující v dané zemi, a tedy do majoritní společnosti. Cílem integrace je získání výhod pro obě strany a celkový (především ekonomický) rozvoj země. To usnadňuje, pokud má země vstřícné podmínky pro vstup na pracovní trh. V ideálním případě by integrace měla zajistit ukončení stereotypizace (která probíhá v obou směrech) a následně tedy i diskriminace, jež stojí právě na předsudcích. Švédsko je příkladem země, která podporuje multikulturalismus. Odlišné kultury tak mohou žít vedle sebe, aniž by docházelo k tlaku na to, aby menšiny přijaly myšlení většinové společnosti. Opačným případem je proces asimilace, jejímž cílem je vytvoření kulturně jednotné populace (Kubík, 2014).

3.2 Švédsko a migranti: historické pozadí

V moderní historii vlna stěhování Švédů proběhla pouze v krátké době ve 30. letech 20. století, kdy několik let špatných sklizní vyústilo v hladomor, jež měl za následek přestěhování venkovských obyvatel do Severní Ameriky, především do Kanady a států Minnesota a Illinois na středozápadě Spojených států. Ve stejné době proběhla i vlna imigrace do Dánska, které bylo v té době bohatší a byla zde lepší možnost získat práci.

Od této doby žádná výraznější emigrace Švédů do jiných zemí neproběhla. Toto období lze počítat jako jediné v historii země, kdy byl počet odcházejících vyšší než počet příchozích. Přesto odešlo ze Švédska odhadem zhruba milion obyvatel, což je pro nepočetnou zemi poměrně velké číslo. I z tohoto důvodu byli Švédové vždy spíše otevření k novým příchozím, protože pro stárnoucí obyvatelstvo představují žádanou pracovní sílu.

První vlna imigrace do Švédska proběhla v době světových válek. Švédsko bylo vyhledávanou destinací kvůli své neutralitě a skrýš zde našlo tisíce židů. Přestože zpočátku byla společnost ostražitá a někteří váhali s jejich přijetím, brzy začali být židé vítáni a bylo jim umožněno získat práci v mnohých oborech. Stejná situace se opakovala na konci války, kdy se do Švédska přesunulo kolem 30 000 přeživších z koncentračních táborů. Švédská vláda sice nepřišla s žádným programem, který by usnadnil jejich integraci do společnosti, jelikož však byla poptávka po pracujících vysoká, nenastaly s nově příchozími žádné závažné sociální problémy.

Nejpočetnější menšinou zastoupenou ve Švédsku tvoří Finové, kteří odešli především kvůli ruské invazi do Finska. V 50. a 60. letech 20. století pocházela většina příchozích z okolních severských zemí. Protože však Švédsko podepsalo roku 1952 Úmluvu o právním postavení uprchlíků, získal trvalé povolení k pobytu každý, komu se podařilo uniknout ze Sovětského svazu nebo zemí Varšavské smlouvy. V roce 1968 toho využili mimo jiné i někteří obyvatelé tehdejšího Československa, když došlo k jeho okupaci. Na počátku 70. let začali do Švédska ve velkém přibývat lidé z neevropských zemí, především ze Středního východu a Latinské Ameriky. Z důvodu převratu proti chilskému prezidentovi Salvadoru Allendovi (v roce 1973) do Švédska během několika let uprchlo kolem 18 000 obyvatel Chile, další tisíce uprchlíků přijalo Švédsko z Argentiny, Uruguaye, Brazílie aj. (Westin, 2006). V 90. letech uteklo do Švédska přes sto tisíc obyvatel bývalé Jugoslávie. Imigrace začala být viditelnějším problémem a bylo nutné změnit politiku přijímání uprchlíků, upřesnit podmínky získání občanství a vymyslet vhodné programy, jež usnadní komunikaci a soužití původních a nových obyvatel.

3.3 Švédsko a migranti: přehled současné situace

Švédsko je země, jež byla v posledních letech společně s Německem a Rakouskem nejvíce zasažena příchodem migrantů ze zemí Blízkého a Středního východu a severu Afriky. Již od počátku uprchlické krize byla cílovou destinací pro velký počet migrantů, což lze jednoduše odůvodnit přívětivým postojem k sociálním otázkám a tolerancí k jiným národům, kterým se tato (od r. 1814 neutrální) země právem chlubí. Přestože nejvyšší počet žadatelů o azyl registruje Německo, Švédsku patří prvenství v množství žadatelů v přepočtu na obyvatele (Kamenický, 2015). Celkový počet obyvatel Švédska byl k červenci 2017 spočítán na 10 065 389 (růst o 1,4 % oproti minulému roku). Počet obyvatel Švédska je tedy nižší než počet obyvatel České republiky, přestože je svojí rozlohou cca 5,7krát větší. Během roku 2015 imigrovalo do Švédska 163 005 lidí, což je zatím největší nárůst v novodobých dějinách tohoto království (Statistiska centralbyrån, ©2017). Je však nutné dodat, že jen o rok později se počet žadatelů o azyl snížil na 28 939, což je nejnižší počet žadatelů od roku 2009 (Statistics for 2016, 2016).

Odhaduje se, že kolem 17 % nynějších obyvatel Švédska se narodilo v jiné zemi (Sweden - an overview, ©2013-2017). Švédsko je však na imigranty již poměrně zvyklé, jak dokládá předchozí kapitola o historickém vývoji.

I díky této různorodosti a otevřenosti, která ve společnosti dlouhodobě panuje, nebylo pro Švédsko přijímání uprchlíků v posledních letech tak kontroverzní otázkou jako v některých

ostatních evropských zemích. Přesto se poslední dobou přistupuje k zpřísnění podmínek, země má v plánu vyhostit všechny neúspěšné žadatele o azyl z minulých let (ti tvoří téměř polovinu všech příchozích)¹⁵ a nově také zavedla hraniční kontroly.

V roce 2016 přišlo do Švédska nejvíce imigrantů ze Sýrie, Afghánistánu, Iráku, Somálska, Íránu, Eritrei a Albánie (Applications for asylum received, 2016; 2016).

3.4 Národnostní menšiny ve Švédsku

3.4.1 Židé

Židé přicházeli do Švédska již během 16. století, největší vlna imigrace však proběhla během světových válek, kdy byli židé pronásledováni. Švédská solidarita se projevila naplno po německé invazi do Dánska, kdy země přijala několik tisíc dánských židů a zachránila je tak před odsunem do koncentračních táborů. Významným zachráncem židů byl švédský diplomat Raoul Wallenberg, díky jehož nasazení uniklo před smrtí velké množství maďarských židů, mimo jiné i díky švédským pasům, které jim rozdával. Po válce zůstaly některé židovské rodiny ve Švédsku a dnes zde žije přibližně 20-25 tisíc obyvatel židovského původu. Největší komunita se sdružuje ve Stockholmu, kde je i židovská školka, základní škola a knihovna. Další komunity lze nalézt ve městech Malmö, Göteborg, Borås, Helsingborg, Lund a Uppsala (History of the Jews in Sweden, 2017). Protože židé patří mezi národnostní menšinu, má jidiš postavení oficiálního menšinového jazyka. O jeho zachování a propagaci se stará organizace *Sällskapet för Jiddisch och Jiddischkultur i Sverige* (Společnost pro jidiš a jidiš kulturu ve Švédsku), jež pořádá kulturní programy v tomto jazyce (např. divadelní hry, mezinárodní semináře apod.). Významná je *Judiska Centralrådet* (Židovská centrální rada) založena roku 1953. V roce 1932 vznikl časopis *Judisk Krönika* (Židovská kronika), který poskytuje informace o židovské kultuře a slouží jako platforma pro diskuze o xenofobii a menšinových otázkách (Judisk Krönika, ©2015).

3.4.2 Romové

Romové se jako kočovný národ usídlili také ve Švédsku. První zmínku o Romech lze najít v knize z roku 1512 (Romer i Sverige, 2017). Odhaduje se, že jich dnes na území Švédska žije přibližně 50 tisíc. Přestože tato skupina není početná, byl jí uznán nárok na postavení národnostní menšiny, a to především proto, že si dokázala zachovat své vlastní tradice a jazyk

---

¹⁵ To je velká změna oproti roku 2013, kdy Švédsko poskytlo jako jediná země v Evropské unii azyl pro všechny imigranty ze Sýrie, kteří o něj zažádali.

(romštinu a mnoho jejích dialektů). *Romernas riksförbund* (Romská asociace) se věnuje romské otázce, a to nejen za účelem jejich integrace do švédské společnosti (Romové se i zde jako v ostatních zemích setkávají s diskriminací). Jejím cílem je rovněž tzv. „empowerment Romů“ – Romové by měli mít možnost ovlivňovat rozhodnutí, která se jich týkají, jelikož jsou sami nejlépe schopni uspokojit své potřeby a touhy. Jedná se tedy o podporu dialogu mezi Romy a příslušnými orgány (Delegationen för romska frågor, ©2017).

Ve Švédsku též vycházejí časopisy zaměřené na Romy (např. *É Romani Glinda*, *Le Romané Nevimata* a dvojjazyčný *Romano Hango*, psaný v romštině a švédštině) a rozhlasové (*Radio Romano*) a televizní programy vysílané v romštině.

3.4.3 Sámové

Sámové (v češtině nejčastěji Laponci) jsou obyvatelé Laponska, území, jež zahrnuje severní část Norska, Švédska, Finska a Ruska (poloostrov Kola). Ve Švédsku žije asi 20 tisíc Sámů a roku 1977 byli švédským parlamentem prohlášeni za původní obyvatele Švédska (Dorňáková, 2014). Jako jediná národnostní menšina mají Sámové svůj vlastní parlament – *Sametinget* se sídlem v Kiruně. Cílem parlamentu je podporovat sámskou kulturu (jazyk s jeho mnoha dialekty, tradiční zpěv *joik*, chov sobů atd.) a řeší i otázky odškodnění sámského obyvatelstva za dříve vzniklé záběry území, krádeže majetku či zabíjení. V Kiruně se také nachází Sámské divadlo a ve Švédsku vychází časopis *Samefolket* (Sámové), jež obsahuje články ve švédštině, norštině a sámských jazycích.

3.4.4 Švédští Finové

Jako švédští Finové se označují obyvatelé Švédska s finskými kořeny. Švédských Finů je přibližně 450 tisíc a jsou tak nejpočetnější národnostní menšinou Švédska. Protože se hranice zemí mnohokrát měnily a Finsko dříve patřilo pod Švédsko, je přirozené, že docházelo k častým pohybům a přesídlováním v rámci obou území. Během druhé světové války bylo do Švédska evakuováno 70 000 finských dětí, které byly umístěny do pěstounských rodin. Mnohé z nich přišly o rodiče a zůstaly tak i po zlepšení situace ve Švédsku (Dorňáková, 2014). Kvůli již zmíněné ruské invazi do Finska proběhla další vlna stěhování. Po rozpadu SSSR postihla Finsko velká hospodářská krize a tisíce Finů tak odešlo do Švédska z ekonomických důvodů. Tento masový odchod obyvatel v produktivním věku způsobil ve Finsku alarm, ale v nastávajících letech se díky zlepšení situace a vládní kampani mnoho Finů do Finska vrátilo (Sweden Finns, 2017). Švédští Finové žijí rozprostřeni po celém Švédsku, především však

v oblasti Mälardalen (oblast kolem jezera Mälaren, do které spadá např. Stockholm a Eskilstuna) a v druhém největším městě Göteborg. Švédští Finové cítí potřebu vymezení vlastní identity – vznikl tak švédsko-finský kroj, a dokonce i neoficiální hymna. Od roku 2010 slaví vlastní národní den, který připadá na 24. února (den narození Carla Axela Gottlunda, finského badatele a sběratele folkloru, který napsal většinu svých prací ve švédštině). *SVT* (Švédská televize, obdoba naší ČT) vysílá pořad o aktuálním dění ve finštině každý všední den a také pořad pro děti. Mezi finské noviny patří *Haparandabladet*, vydávané ve finštině i švédštině a *Ruotsin Suomalainen*. Řada švédských novin vydávaných v oblastech s velkým množstvím finsky mluvících obyvatel obsahuje některé stránky nebo sloupce se zprávami ve finštině. Především ve finštině vychází švédsko-finský kulturní časopis *Liekki* (Plamen) (Dorňáková, 2014). O práva švédských Finů se stará organizace *Finlandssvenskarnas Riksförbund i Sverige* (Sdružení pro švédské Finy ve Švédsku).

3.4.5 Tornedalené

Tornedalené jsou původem Finové, jež emigrovali z jihozápadního Finska (především z oblastí Häme a Karelia) a kteří se kdysi usídlili v severním Švédsku poblíž Tornského údolí. Hovoří vlastním jazykem zvaným *meänkieli*. Jejich počet se odhaduje na 50 000 obyvatel. Jejich zájmy zajišťuje organizace *Svenska Tornedalingars Riksförbund* (Švédská asociace Tornedalenů), jejíž cílem je „chránit tornedalské kulturní a jazykové zájmy, mimo jiné skrze vydávání učebních materiálů a slovníků v *meänkieli* pro podporu vývoje písemné formy tohoto jazyka“ (Dorňáková, 2014).

O vydávání knih a časopisů se stará nakladatelství *Kaamos Nordkalottförlag*, jež patří pod tuto organizaci.

3.5 Povolení k pobytu a získání švédského občanství

Pro získání švédského občanství je nutné bydlet na území Švédska alespoň pět let. Pro občany přicházející ze severských zemí je tato doba zkrácená dokonce na pouhé dva roky. Po této době může kdokoli zažádat o švédské občanství, pokud splňuje i následující podmínky: je starší 18 let, má čistý trestní rejstřík, vlastní platný doklad identity a má ve Švédsku povolení k trvalému pobytu.

Jiné způsoby získání švédského občanství jsou narození (pokud má alespoň jeden z rodičů švédské občanství) na území Švédska, legitimizace (narození mimo Švédsko, pokud alespoň

jeden z rodičů vlastní švédské občanství a žije s druhým v manželském svazku, nebo jej uzavřou do 18 let od narození dítěte) a adopce švédskými rodiči (Švédské občanství, 2017).

Povolení k pobytu lze dnes získat pouze za splnění jedné ze tří podmínek, jimiž jsou:

- 1) Přestěhování za zaměstnáním
- 2) Sloučení rodiny
- 3) Získání ochrany před nepříznivou životní situací v domovské zemi (Smutná, 2015)

Pro úspěšné vyřízení povolení k pobytu platí, že *„občan členské země EU může o povolení požádat buď před odjezdem na Švédském velvyslanectví (v domovské zemi, pozn.), nebo po příjezdu do Švédska na příslušné pobočce migračního úřadu. Občané ze zemí, které nejsou členy EU, musejí o povolení požádat na velvyslanectví, a do Švédska se můžou přestěhovat až po obdržení povolení“* (Stěhování za příbuzným do Švédska, 2017).

4. Vztah švédských knihoven k migrantům a národnostním menšinám

4.1 Integrace a obce

Nejdůležitější funkci v integraci menšin zastávají ve Švédsku obce. Ty jsou zodpovědné za praktickou pomoc při hledání ubytování, vzdělání pro dospělé i děti, péči o děti a seniory. Zároveň pořádají kurzy švédštiny pro imigranty (*SFI – Swedish for Immigrants*) a kurzy prvotní orientace ve švédské společnosti. Některé obce mají zvláštní smlouvu s vládou a získávají tak poplatek za každého uprchlíka, jež ve své obci přivítají a zároveň každoroční příplatek. Tyto výhody pokrývají obci náklady na kurzy SFI, orientační kurzy, speciální uváděcí akce pro migranty aj.

Obce při svých aktivitách úzce spolupracují s knihovnami.

4.2 Sociální inkluze a knihovny

Knihovny mohou zmenšit sociální exkluzi (vyloučení ze společnosti), a přestože to není jejich primární úkol, jeho se váha se neustále zvyšuje, a to nejen ve Švédsku. Knihovny si budou muset i za časů zvyšující se diskriminace a nesnášenlivosti udržet svoji roli nestranných a demokratických institucí.

Univerzita v Borås provedla od října 2016 do května 2017 výzkum v oblasti práce veřejných knihoven pro a s nově příchozími, aby zjistila, jak ve skutečnosti knihovny reagují na nově příchozí a jak se jim věnují. Výzkum tedy cílil na pracovníky knihoven, nikoli na migranty samotné a zkoumal rovněž očekávání, jež jsou na knihovny kladena (Pilerot a Hultgren, 2016). Na rozeslané dotazníky odpovědělo 144 respondentů, 124 žen a 20 mužů. 68 dotazovaných vypovědělo, že se ve své práci setkává s “nově příchozími” každý den, pouhý jeden dotazovaný odpověděl, že nikdy. Na otázku, zda výskyt migrantů nějak změnil povahu jejich práce, odpověděli knihovníci nejčastěji, že trochu ano (z cca 50 %), příliš ne (26,4 %), vůbec ne (12,5 %) a velmi (10,4 %). Z otevřených odpovědí vyplynulo, že nejvíce se charakteristika jejich práce změnila z pohledu jazyka a komunikace, objevily se nové potřeby a přání a častěji se nyní setkávají s návštěvníky bez zkušeností s knihovnou. Téměř 60 % knihovníků také uvedlo, že vnímají, že se jejich práce stala obtížnější. Drtivá většina (87,4 %) však považuje knihovní služby pro menšiny a migranty za důležité, zbytek je nepovažuje za podstatnější než pro jiné skupiny návštěvníků. Pozitivním výsledkem je, že na tuto otázku nikdo neodpověděl záporně, tedy že knihovní služby pro menšiny a migranty nepovažuje za smysluplné

(Folkbibliotekens arbete för och med nyanlända – om förändring, svårigheter och inspirerande utmaningar, 2016).

Ve studii *Open to all? The public library and social exclusion: Executive summary* (Otevřené všem? Veřejné knihovny a sociální exkluze: shrnutí) otištěné v časopise *New Library World* se uvádí několik doporučení ke zlepšení sociální inkluze za pomoci knihoven (Muddiman a spol., 2001). Těmi jsou:

1. Veřejné knihovny vypracují dlouhodobou strategii boje proti sociální exkluzi, a to na základě předchozího průzkumu o svém stavu. Veřejné knihovny začlení znevýhodněné skupiny obyvatel do všech svých aktivit.
2. Ústřední orgány státní správy (v tomto případě např. *Kulturdepartementet* - Ministerstvo kultury) budou prosazovat takovou politiku, jež vytvoří vhodné podmínky k inkluzi obyvatel a ulehčí knihovnám práci na tomto úkolu.
3. Profesionální organizace, především místní knihovní asociace či sdružení (ve Švédsku *Svensk biblioteksörening* - Švédská asociace knihoven), zlepší přístup k zaměstnání sociálně vyloučeným obyvatelům a vytvoří komise, jež budou zastávat zájmy znevýhodněných skupin.
4. Výzkumné instituce provedou podrobnou rešerši o potřebách knihovnických služeb mezi vyloučenými skupinami a vypracují detailní monitorování používání knihovnických služeb mezi odlišnými skupinami vyloučených lidí.
5. Informační a knihovnické školy zajistí kurzy výuky knihovnických služeb pro znevýhodněné skupiny.

V následující podkapitole uvedu několik příkladů toho, jak švédské knihovny pomáhají integrovat menšiny a migranty do švédské společnosti.

4.3 Knihovní služby pro menšiny a migranty

4.3.1 SFI – Swedish for Immigrants (Švédština pro imigranty)

Znalost švédského jazyka hraje jednu z nejpodstatnějších rolí v úspěšné integraci do společnosti a velmi ulehčuje přechod na švédský pracovní trh. Všichni nově příchozí starší 16 let s povolením k pobytu¹⁶ mohou zdarma navštěvovat jazykové kurzy. Aby se vyšlo vstříc již

---

¹⁶ Na tuhle podmínku si stěžuje mnoho příchozích. Někteří čekají velmi dlouhou dobu na potvrzení povolení k pobytu a rádi by volný čas využili k učení švédštiny, systém jim to však nedovoluje. Bez povolení k pobytu nemohou legálně pracovat ani navštěvovat integrační či jazykové kurzy.

zaměstnaným imigrantům, mohou si zvolit mezi denními a večerními kurzy. Při návštěvě denních kurzů získají 15-20 hodin švédštiny týdně, při večerních kolem šesti hodin (Swedish for immigrants, information in other languages, 2017).

Kurzy *SFI* jsou povinné pro všechny, jež žádají o sociální příspěvky od státu. Pokud v kurzech neuspějí, jsou jim benefity sníženy nebo úplně odebrány. Návštěva těchto kurzů je tedy pro nové obyvatele motivační. Pro imigranty jsou však důležité i z toho důvodu, že se zde setkávají s lidmi s podobným osudem a problémy a snižuje se tak jejich pocit osamění v nové zemi. Pro nezaměstnané imigranty jsou tyto kurzy často jediný zdroj setkání s někým jiným než se svou rodinou.

V kurzech *SFI* není vyučován jen jazyk, ale i základní hodnoty švédské společnosti. Švédsko má v mnoha ohledech ojedinělý přístup, a to i z hlediska evropských zemí. Například fyzicky trestat děti je zde zcela zakázané. Také co se týče pohlaví, švédština již přijala třetí rod, kterým se označují ti, jež se nechtějí škatulkovat jako „on“ nebo „ona“. Pro vyznavatele konzervativních názorů či náboženství může být sžití s novými pravidly obtížné.

Během *SFI* kurzů navštíví imigranti také knihovnu. Knihovníci pořádají speciální prohlídky a ukazují knihy, které by mohly imigranty zajímat. Představují služby a akce knihoven, které čím dál tím častěji míří právě na cizince. Téměř každý imigrant tedy během svých začátků ve Švédsku zavítá do knihovny, kde se mu dostane uvítání.

O *SFI* kurzech a knihovnách vznikla studie, která se zabývá úlohou knihoven ve výuce druhého jazyka (Erling a Jarenäs, 2009). Ze studie vyplynulo, že tři čtvrtiny dotazovaných návštěvníků kurzu *SFI* navštěvuje knihovnu pravidelně a má vysoké povědomí o aktivitách knihoven. Nejčastěji ji navštěvují, aby si půjčili knihy či využili veřejné počítače, ale knihovnu vnímají i jako místo pro setkání s ostatními návštěvníky a prostor, kde mohou získat pomoc od pracovníků knihoven s různými úkoly a problémy.

4.3.2 Procvičování jazyka s dobrovolníky

Švédský Červený kříž nabízí procvičování jazyka s dobrovolníky na asi 100 různých místech ve Švédsku. Ročně tuto možnost využije kolem 7 tisíc účastníků (United Nations High Commissioner for Refugees, 2013).

S dobrovolníky se může scházet úplný začátečník (který např. nemůže navštěvovat kurzy *SFI*, protože ještě nezískal povolení k pobytu), i pokročilý student, který se chce zdokonalovat

v konverzaci. Dobrovolníci také nabízejí individuální pomoc s domácími úkoly, protože přechod do nové školy může být pro mnohé děti velmi náročný.

Dobrovolníci Červeného kříže se spolu se zájemci povětšinou scházejí právě ve knihovnách, které pro tento účel nabízejí neutrální prostředí. Některé knihovny mají tyto aktivity dokonce pravidelně v rozvrhu, například v Městské knihovně v Malmö jsou dobrovolníci přítomni každý čtvrtek.

4.3.3 *Svenska med baby (Švédština s Vaším dítětem)*

Švédština s Vaším dítětem je program zaměřený na děti a rodiče z různých kulturních prostředí. Skrz skupinové aktivity se rodiče i děti vzájemně poznávají, a přitom se nenásilnou a hravou formou učí švédštinu. Všechny dospělé návštěvníky spojuje jedno – rodičovství, o kterém se při setkání také diskutuje a učitelé nabízejí materiály týkající se tohoto tématu. Přítomnost dětí může mezi rodiči různých národností prolomit ledy a vést k uvolněné atmosféře. Pro mnohé dospělé je také výhodou, že se učí formou konverzací, a ne výlučně z učebnic.

Obzvláště pro ženy může být mateřství obdobím izolace a nejistoty. Pro ženy, jež imigrovaly do jiné země je integrace v období mateřství ještě složitější a osvojení jazyka trvá delší dobu. Tento program jim umožňuje setkávat se s lidmi ve stejném postavení a sdílet svoje problémy.

Svenska med baby byla založena ve Stockholmu v roce 2012, ale brzy se rozrostla i do jiných měst. Úspěšný program získal několik ocenění v boji proti xenofobii a rasismu (*Swedish with your baby*, 2014).

Setkání skupin se konají v komunitních centrech, kostelích, ale především v knihovnách. Momentálně je možné účastnit se tohoto programu v knihovnách ve městech Umeå, Bäckby, Norrköping, Knivsta, Gävle, Karlstad, Västerås a v pěti knihovnách v kraji Stockholm (*Stockholms län*).

4.3.4 *Språkcafé (Jazyková kavárna)*

Språkcafé (v doslovném překladu „jazyková kavárna“) je další program k procvičování švédštiny, jež se koná v prostorách knihoven. Neslouží jen pro menšiny a pouze pro zlepšení švédštiny, ale koná se v mnoha různých jazycích. Městská knihovna Stockholm například nabízí Språkcafé v italštině, japonštině, švédštině, angličtině, francouzštině, ruštině, portugalštině, španělštině a němčině. V Göteborgu probíhají jazykové kavárny kromě světových jazyků i v arabštině a perštině. Tamější městská knihovna také pořádá společné

návštěvy kina před jazykovou kavárnou a shlédnutí film je poté tématem diskuze v knihovně (Kalendarium för Göteborgs Stad, 2017). Návštěvníci Språkcafé získají občerstvení a nápoje zdarma. Sezení vedou často knihovníci.

4.3.5 *Låna en svensk (Půjčte si Švéda)*

V roce 2015 vytvořila Městská knihovna v Hultsfredu (jihovýchod Švédska) akci, při níž každý nově příchozí imigrant mohl zajít do knihovny a vybrat si z katalogu Švédů, kteří souhlasili se zapojením do programu. V profilu uvedli své zájmy a možná témata konverzace. Po „zapůjčení“ se oba účastníci sešli a vyprávěli si o svých životech. Tato akce vznikla z podnětu Lindy Åsgård, která si uvědomovala propast v komunikaci mezi rodilými Švédy a cizinci (Library offers immigrants the chance to borrow a Swede, 2015).

Projekt v Hultsfredu byl úspěšný a přes 50 Švédů strávilo svůj den s někým z cizí země. Díky kladným ohlasům z obou stran účastníků se *Låna en svensk* rozšířilo i do dalších knihoven po celé zemi.

4.3.6 *Express yourself with art! (Vyjádři se uměním!)*

Express yourself with art! byl projekt stockholmské městské knihovny, konkrétně knihovny a dílny Lava Bibliotek & Verkstad-¹⁷ Probíhal v roce 2016 a kdokoli mezi 14-25 lety se mohl zúčastnit sezení s iráckým umělcem Ashrafem Araqchim. Hodiny probíhaly v angličtině a arabštině a byly zdarma.

O workshopu informovala knihovna na svých stránkách v angličtině, švédštině i arabštině (*Express yourself with art*, 2017). Často opomíjená adolescentní skupina migrantů tak mohla rozvíjet svoje umělecké dovednosti, umělecká tvorba je však důležitá i pro svoje terapeutické schopnosti.

4.3.7 *Ny i Sverige (Nový ve Švédsku)*

Většina knihoven zřídila speciální policičku s názvem *Ny i Sverige* - Nový ve Švédsku. V této policičce naleznou čtenáři výběr dokumentů ke zlepšení švédštiny: dvojjazyčné knihy, knihy s vysvětlením gramatiky, easy-to-read knihy a noviny, knihy s poslechovými CD-ROMy, ale také knihy o švédské společnosti.

---

¹⁷ Více o knihovně viz podkapitola 2.8.10.

Knihovníci poličky často doplňují a aktualizují. Některé knihovny mají také elektronickou verzi tohoto oddílu na svých internetových stránkách.¹⁸ Usnadňují tak menšinám a migrantům hledání knih, za kterými do knihovny nejčastěji přicházejí.

4.3.8 Egenförsörjning – genom språkstudier (Soběstačnost – skrz studium jazyka)

Egenförsörjning – genom språkstudier byl integrační projekt probíhající mezi lety 2015-2016 ve švédském městě Ludvika ve středním Švédsku. Účastnilo se ho dvacet lidí a trval šest měsíců. Kromě studia švédštiny, jež probíhalo třikrát týdně v místní škole, navštěvovali účastníci kurzu i jiná místa ve městě, kde se konala další část výuky. V tamní městské knihovně probíhala celkem tři setkání, během kterých byli účastníci obeznámeni s chodem knihovny, byla jim doporučena četba vhodná pro jejich jazykovou úroveň, dostali však od knihovníků i přednášku o švédských zvycích, nešvarech a obecně o typickém chladném, odměřeném a samotářském obrazu Švéda, jehož chování může být pro migranta z jiné země zpočátku překvapivé. Přednášky v knihovně byly otevřené i pro Švédy, aby se podpořila integrace mezi místní obyvatelé a aby si účastníci mohli procvičit jazyk. Zároveň získali účastníci kurzu možnost praxe v ludvikské charitě, kostele a domově důchodců. Projekt se od jiných lišil také tím, že po jeho skončení měli účastníci předložit konkrétní plán, jak nadále pokračovat ve svém vzdělání, nebo kam směřovat kariéru (Granling, 2015).

4.4 Knihovny a migranti bez papírů

Při žádosti o kartičku do knihovny je běžné doložit platný občanský průkaz a uvést své kontaktní údaje. Ve Švédsku však žije mnoho osob, které nemají povolení k pobytu – to se týká např. těch, kterým byla zamítnuta žádost o azyl nebo těch, kteří zůstávají ve Švédsku navzdory tomu, že doba platnosti jejich víz vypršela. Těmto lidem se nedostává dobrých životních podmínek, kterých mohou čerpat ostatní obyvatelé Švédska, kvůli chybějícím dokladům nemají přístup do veřejných institucí. Knihovny při vydávání průkazů běžně uzavírají s novým uživatelem smlouvu, která jim dovoluje vymáhat na uživateli peněžní či fyzickou náhradu při poškození, ztrátě, nebo nevrácení dokumentu. Půjčovat dokumenty migrantům “bez papírů” je pro ni tedy rizikové. Švédský knihovní zákon však o takových případech mlčí, a tak některé knihovny začaly nabízet své služby i těmto obyvatelům. S rostoucí migrací ve světě se více mluví o rozdílu mezi občany a “bezpapírovými” přistěhovalci,¹⁹ především o tom, že práva těch

---

¹⁸ Viz např. internetové stránky Městské knihovny Sollentuna - <https://www.bibliotekenisollentuna.se/web/arena/ny-i-sverige>.

¹⁹ Švédové mají pro takové lidi dokonce již pojmenování - papperslösa (doslova bezpapíroví). V mnoha dokumentech je tento pojem zaměňován s běžnějšími termíny illegal invandrare (nelegální přistěhovalec),

druhých by se měla v rámci stírání rozdílů a integrace přiblížit občanům země, kde pobývají. Protože tito lidé nejsou vedeni na žádném úřadě, je obtížné určit jejich počet. V roce 2010 se jejich počet odhadoval na 10 000-50 000, toto číslo však po dobu migrační krize značně kolísalo. V roce 2013 povolila Městská knihovna v Malmö nelegálním imigrantům navštěvovat své knihovny a využívat jejich služby. Imigrantům byla poskytnuta výpůjční karta, a to bez nutnosti, aby uvedli svoji adresu nebo předložili průkaz totožnosti.

Ne všichni však souhlasili s rozhodnutím knihovny. Jan Tiede, jeden z rozhořčených občanů Malmö, dovedl celý případ až k soudu.²⁰ Dle jeho názoru je toto ustanovení knihovny *“nespravedlivé k občanům Malmö, kteří jsou povinni platit poplatky za pozdní vrácení, a přesto knihovny půjčují dokumenty nelegálním imigrantům, u kterých je vysoké riziko, že je nedostanou nazpět”* (Mikkelsen, 2014). Katarina Forsström z Městské knihovny v Malmö s nařčením nesouhlasila, naopak zdůraznila skutečnost, že *“knihovny mají za úkol poskytnout rovný a neplacený přístup k informacím a s nelegálními imigranti by se mělo zacházet do té míry podobně jako s ostatními obyvateli Švédska, jak jen to je možné”* (Mikkelsen, 2014). Podstoupit riziko, že se dokument nevrátí, je dle Katariny Forsström malá oběť za to, aby měli všichni bez rozdílu (a zejména ti nejzranitelnější) přístup k informacím.

Objevily se však námitky, že tento krok nespojuje, ale naopak rozděluje obě strany. Pro nelegální migranty existuje poměrně jednoduchý způsob, jak se vyhnout vrácení půjčených dokumentů nebo uhrazení poplatku za pozdní vrácení. Záleží pouze na konkrétním jedinci, zda knihovně zaplatí a zda knihu vrátí. Obě strany mají tudíž rozdílná práva i povinnosti.

Karty vydávané nelegálním migrantům však mají také svá omezení. Knihovna je vystavuje pouze na dobu 6 měsíců a jen starším 16 let. Je možné půjčení jen 5 titulů a není možné si dokumenty předem rezervovat. Na nelegální migranty se také nevztahuje možnost půjčení laptopů nebo tabletů, ani nemají možnost využít bezplatnou wifi knihovny, která vyžaduje identifikaci (Mikkelsen, 2014).

Po právních bojích bylo v roce 2014 definitivně povoleno knihovnám v Malmö půjčovat dokumenty i nelegálním imigrantům a knihovny během tří měsíců vydaly 11 nových průkazek těmto jedincům. Jako problém se však ukazuje to, že ačkoli knihovny v Malmö vyhrály právní boj, jejich služby pro nelegální obyvatele nejsou tak hojně využívané, jak se předpokládalo.

---

illegal utlännning (nelegální cizinec), gömda flyktingar (skrytí uprchlíci), výjimečně se používá i anglicismus overstayers.

²⁰ Ostře nesouhlasila také švédská politická strana Sverigedemokraterna (Švédští demokraté), která propaguje etnicky čisté Švédsko. Ač některými označovaná za extremistickou a rasistickou stranu, její obliba ve Švédsku neustále stoupá.

Z cca 258 tisíc uživatelů místních knihoven, jich nelegální přistěhovalci nyní tvoří pouze 47, a to i přesto, že počet těchto jedinců se v Malmö odhaduje na tisíce.²¹ Tento pomalý nárůst je způsoben tím, že knihovny zatím nevypracovaly cílenou reklamu a nestanovily si nelegální migranty jako přednostní skupinu.

Dalším problémem je, jak v praxi poznat “bezpapírového” imigranta. Knihovníci jsou nuceni spoléhat na vlastní úsudek, popř. důvěřovat tomu, co jim návštěvník tvrdí. Po přijetí ustanovení chodilo do knihovny mnoho lidí, kteří tvrdili, že mají nárok na tuto speciální výpůjční kartu, jen proto, aby provokovali, či protestovali proti novému systému, což vyústilo ve velmi složitou situaci pro knihovníky.

Ve své práci *Tillgängligt för alla: Folkbiblioteken, de papperslösa och medborgarskapets exklusivitet* (Přístupné všem: Veřejné knihovny, nelegální migranti a exkluzivita občanství) popsal Emil Erixon z Uppsalské univerzity problematiku půjčování dokumentů “bezpapírovým”. Rozebírá zde argumenty, se kterými se knihovna musela vypořádat při diskuzemi s veřejností (Erixon, 2017).

4.4.1 Praktické argumenty

Nejčastěji se knihovny potýkaly s praktickými argumenty. Zpochybňovalo se, zda je zde vůbec poptávka po takových službách. Je logické, že tato otázka byla snadněji zodpověditelná pro knihovníky z měst Malmö, Stockholm nebo Göteborg,²² kde se nyní tyto služby poskytují. V menších městech, kde poptávka neexistuje, se knihovny touto otázkou nezabývají. Knihovny, které povolily vydávání knihovních kartiček i nelegálním imigrantům, tvrdí, že poptávka (ač zatím malá) existuje. Z jejich zkušeností vyplynulo, že vydávání těchto speciálních karet je nekomplikované a nemá negativní dopad na knihovnu. Některé knihovny dokonce přiznaly, že tento typ vydávání pro ně není úplná novinka a že vždy existovala možnost vydat knihovní kartičku každému pomocí různých výjimek. Dalším problémem se jeví zneužití tohoto způsobu opatření si karty k získání anonymity a následnému kradení ze sbírek. Knihovny nemají způsob, jak si ověřit pravdu o původu návštěvníků a posuzují tak vždy případ od případu. Toto je samozřejmě problematické, a ačkoli se nedokázalo žádné masivní zneužití tohoto systému, jedná se o problém, který budou muset knihovny v budoucnu vyřešit. Této problematice se týkají další zmíněné argumenty, a to argumenty ekonomické.

---

²¹ Údaj k roku 2017.

²² Stockholm a Göteborg jsou nerozlehlejší a nejlidnatější města Švédska, v Malmö, které spojuje Švédsko se sousedním Dánskem, žije velké množství legálních i nelegálních přistěhovalců.

4.4.2 Ekonomické argumenty

Jak bylo již popsáno výše, knihovna nemá žádné legální prostředky, kterými se může domáhat případnému uhrazení škody způsobené nelegálními migranty. Knihovny však celkem pravidelně zažívají neplánované úbytky na svém fondu a nijak se neprokázalo, že by se krádeže či ztráty vyskytovaly u zmiňované skupiny častěji než u ostatních uživatelů knihoven. Taktéž je důležité poznamenat, že ani adresa či číslo občanského průkazu nestačí vždy na předvolání dlužníka.

Dalším ekonomickým argumentem byla skutečnost, že jsou domácí instituce zpřístupněny těm, kteří nijak ekonomicky nepřispívají ke švédskému blahobytu. Obhájí se tedy stanovisko, že jelikož jsou knihovny financovány z daňových zdrojů, jejich služby by neměly být poskytovány těm, kteří daně neplatí. Tento argument stojí na ideji občanství jako zásadním faktoru při získávání sociálních služeb. Pokud by se takové názory braly doslova, knihovny by se měly soustředit jen na švédské občany, a to jen na ty zaměstnané. Rovněž by to znamenalo odepřít nezaměstnaným a nelegálním migrantům některé druhy zdravotní péče. Jakkoli nehumánní se může tento názor zdát, je nutné vzít v potaz, že švédský blahobyt vznikl právě díky respektování pravidel a ojedinělému modelu vysokých daní, kterými jsou zajištěny sociální jistoty. Pro švédského občana, který odevzdá desítky procent ze svého platu na daních, pak může být nepochopitelné, že obdrží stejné služby jako někdo, kdo žádné daně neodvádí.

4.4.3 Ideologické argumenty

Základní otázkou tedy zůstává, kdo je právoplatným členem švédské společnosti. Na jedné straně stojí názor, že lidé, kteří zůstávají v zemi bez povolení, by měli mít omezená práva, na druhé straně je postoj, který považuje obec zodpovědnou za všechny své obyvatele. Anti-migrační politická strana *Sverigedemokraterna* také poukazuje na skutečnost, že posláním knihovny není integrace. Knihovny tento úkol však považují za jednu ze svých misí a stále více se ukazuje, že jejich role v integraci nově příchozích je podstatná. Z rozhovorů Emila Erixona s knihovníky vyplynulo, že považují za samozřejmé zahrnout do svých služeb co nejvíce různých skupin.

4.4.4 Právní argumenty

Knihovny mají povinnost řídit se knihovním zákonem a některé knihovny, které umožňují půjčování knih nelegálním migrantům, se při zdůvodnění svého rozhodnutí odkazují právě na něj. Přestože knihovní zákon mlčí o tomto konkrétním případě, stojí v něm, že *“knihovny jsou*

přístupné všem bez rozdílu.”²³ Odpůrci vstřícného přístupu knihoven k nelegálním migrantům požadují změnu knihovního zákona a odkazují se na předchozí knihovní zákon, který ještě nemluví o přístupu pro všechny, ale o přístupu pro všechny obyvatele. Tato argumentace byla zatím testována pouze jednou, kdy se proti rozhodnutí knihovny odvolala soukromá osoba.²⁴ Soud odvolání zamítl a připustil, aby knihovna určila různé podmínky výpůjček různým skupinám.

Z průzkumu Emila Erixona vyplynulo, že knihovny zauímají spíše pragmatický postoj a vychází především z toho, že chtějí pomoci co nejvíce lidem. Střet nenastává ani mezi knihovnami navzájem, nýbrž jde o střety názorů mimo knihovnu a tyto střety mají často politické zabarvení. Knihovny touží po tom zachovat si demokratického ducha, který se neslučuje s odmítáním přístupu k informacím.

Protože však zatím neexistuje na tuto problematiku žádné oficiální stanovisko, v různých částech Švédska se s “bezpapírovými” zachází jinak.

---

²³ Viz podkapitola 2.7.

²⁴ Viz Jan Tiede, pokapitola 4.4.

5. Dotazníkový průzkum mezi švédskými knihovníky

V této kapitole uvádím pět dotazníků, které jsem v anglickém jazyce poslala do několika vybraných švédských knihoven. Pracovníci knihoven měli možnost odpovědět na mé otázky jak v anglickém jazyce, tak i ve švédštině. Zde přikládám vyplněné dotazníky v mém překladu do českého jazyka.

Abych zajistila různorodost odpovědí, zaslala jsem dotazníky do knihoven v Jönköpingu (jižní Švédsko), Örebro (střední Švédsko), Luleå (sever Švédska), do knihovny v univerzitním městě Uppsala a také v hlavním městě Stockholm.

Zajímalo mě, jak se budou jednotlivé odpovědi lišit v malém městě (Luleå má přes 43 tisíc obyvatel) od knihovny ve velkém městě (v Örebro bydlí kolem 115 tisíc obyvatel). Rovněž jsem se snažila zjistit, jak jsou na tom v porovnání se Stockholmem a Uppsalou, kde žije a studuje většina cizinců.

Otázky se týkaly služeb knihovny, ale i problémů v komunikaci s menšinami a migranty. Také jsem se pokusila dozvědět, jak jsou na tom dané knihovny se zaměstnáváním knihovníků a knihovnických asistentů z jiných zemí.

5.1 Městská knihovna Örebro

Jméno knihovníka: Maria Tjärnbro

Jméno knihovny: Městská knihovna Örebro

Město: Örebro

Jaké národnostní menšiny a migranti žijí ve vašem městě?

Nejpočetnější skupinou jsou lidé z Finska, Sýrie, Somálska, Balkánu, Turecka, Libanonu, Íránu a Iráku (ne v tomto pořadí).

Navštěvují tito lidé knihovnu? Jsou častými návštěvníky?

Ano i ne. Nemáme statistiku o původu našich návštěvníků, takže je těžké říci, jak častými návštěvníky jsou různé skupiny menšinových obyvatel. Do knihovny samozřejmě přicházejí příslušníci všech zmíněných menšin, někteří častěji než ostatní.

Nabízíte knihy (a ostatní dokumenty jako časopisy, noviny...) v jiných jazycích. než je švédština? Pokud ano, v jakých?

Ano. Máme knihy a noviny v několika jazycích. Nabízíme také novinovou databázi *Library Press Display*, skrz kterou mohou naši návštěvníci získat přístup k novinám z celého světa.

Bohužel však nemám seznam jazyků, ve kterých je databáze dostupná.

Co se týče knih, novin a časopisů, ty nabízíme v těchto jazycích: albánština, arabština, angličtina, němčina, francouzština, italština, perština, turečtina, kurdština, somálština, ruština, vietnamština, čínština, japonština, dánština, finština, norština, islandština, španělština, bengálština, estonština, lotyština, řečtina, latina, holandská, polština, kirundi, srbština, chorvatština, syrština, švédský znakový jazyk, thajština, romština (různé varianty), jidiš, sámština, meänkieli (nebo-li tornedalská finština), rumunština, portugalská, tigrinština, amharština, darí, litevština, čeština, slovenština, bulharština, hindština, svahilština.

Na některé jsem nejspíše ještě zapomněla.

Organizujete nějaké zvláštní akce pro migranty a národnostní menšiny ve vaší knihovně?

Ano. Například čtenářské kroužky, kde se čtou „easy to read“ (snadno srozumitelné) knihy pro procvičení švédštiny nebo pořádáme přednášky zahraničních autorů.

Zažil/a jste nějaké problémy během komunikace s migranty či národnostními menšinami?

Pokud nemáte společný jazyk, je komunikace vždy těžká. S pomocí ostatních návštěvníků, Google překladače a gest lze odpovědět na spoustu (pokud ne většinu) dotazů, ale někdy je nemožné si porozumět. To je zvláště obtížné, pokud je návštěvník negramotný a stále se nenaučil žádný jiný jazyk než svůj vlastní. V tomto případě jsou Google nebo slovník k ničemu.

Myslíte si, že knihovny mohou pomoci integrovat cizince do švédské společnosti? Pokud ano, jak?

Ano, a to tím že těmto skupinám dávají přístup k literatuře a informacím v jejich vlastním jazyce (protože si myslím, že je důležité držet se svého jazyka, aby bylo možné naučit se nový), ale také jim poskytují možnost naučit se švédský jazyk a kulturní zvyklosti. Nehledě na to, že nabízíme např. učebnice pravidel silničního provozu v různých jazycích.

Pracují ve vaší knihovně nějakí cizinci?

Ano, a to jak na pozici knihovníků, tak i asistentů.

5.2 Městská knihovna Luleå

Jméno knihovníka: Helén Lagerqvist

Jméno knihovny: Městská knihovna Luleå

Město: Luleå

Jaké národnostní menšiny a migranti žijí ve vašem městě?

Z celkového počtu 75 000 obyvatel Luleå, se jich kolem 6 800 narodilo v jiné zemi. Nejčastějším jazykem lidí z neseverských zemí žijících zde, jsou arabština, perština, darí, thajština, barmština, čínština, tigrinština a angličtina. V Luleå žije na 70 rozličných národností.

Navštěvují tito lidé knihovnu? Jsou častými návštěvníky?

Někteří ano. A někteří často. Ti, kteří získají povolení k trvalému pobytu, nás navštěvují se svými učiteli švédštiny a pro ně pořádáme prohlídky knihovny.

Nabízíte knihy (a ostatní dokumenty jako časopisy, noviny...) v jiných jazycích, než je švédština? Pokud ano, v jakých?

Nabízíme knihy v mnoha různých jazycích. Pokud nemáme knihu v nějakém speciálním jazyce, snažíme se ji koupit, či ji čtenáři objednat z jiné knihovny. Nabízíme noviny v 17 jazycích a časopisy z celkem 26 zemí.

Organizujete nějaké zvláštní akce pro migranty a národnostní menšiny ve vaší knihovně?

Momentálně naši knihovnu využívá finský knižní kroužek. Několikrát jsme pořádali čtení pro děti v darí, finštině, ruštině a španělštině.

Zažil/a jste nějaké problémy během komunikace s migranty či národnostními menšinami?

Občas se vyskytnou problémy, pokud návštěvník neumí mluvit anglicky. V takovém případě použijeme Google překladač, což obvykle stačí.

Myslíte si, že knihovny mohou pomoci integrovat cizince do švédské společnosti? Pokud ano, jak?

Nabízíme knihy a jiná média pro procvičování švédštiny, učebnice švédské gramatiky v různých jazycích a „easy to read“ (snadno srozumitelné) knihy ve švédštině. Také máme skenery, počítače a tiskárny, které může kdokoli použít. Dobrovolníci z Červeného kříže chodí do knihoven a čtou zde společně s migranty.

Pracují ve vaší knihovně nějací cizinci?

Pracují u nás knihovníci z USA a z Nizozemí. Co se týče asistentů, máme zaměstnance z Finska, Íránu a USA.

5.3 Městská knihovna Jönköping

Jméno knihovníka: Hooshang Kowssarie

Jméno knihovny: Městská knihovna Jönköping

Město: Jönköping

Jaké národnostní menšiny a migranti žijí ve vašem městě?

Žijí u nás lidé až z 50 různých zemí, ale přes 10 zemí (nebo jazyků) je zde dominantních. Mezi takové bych zařadil španělštinu, ruštinu, polštinu, bosensštinu, chorvatštinu, srbštinu, perštinu, afghánštinu, egyptštinu, syrštinu, čínštinu, finštinu, thajštinu, vietnamštinu a turečtinu.

Navštěvují tito lidé knihovnu? Jsou častými návštěvníky?

Ano, jsou častými návštěvníky.

Nabízíte knihy (a ostatní dokumenty jako časopisy, noviny...) v jiných jazycích, než je švédština?

Pokud ano, v jakých?

Máme knihy v 57 jazycích. Noviny a časopisy jsou dostupné v několika jazycích (např. arabština, perština, urdština, tigrinština, čínština, francouzština, angličtina...), samozřejmě jsou však přístupné také počítačové databáze s novinami a časopisy ve všech jazycích.

Organizujete nějaké zvláštní akce pro migranty a národnostní menšiny ve vaší knihovně?

Organizujeme prohlídky po knihovně, při kterých ukazujeme, jaké knihy a služby jsou dostupné pro tuto skupinu obyvatel. Pak také pravidelné lekce každý týden pro ty, jež mají zájem naučit se švédský, či jiný jazyk, a to v rámci programu *Språkcafé*,²⁵ při kterém se setkávají lidé různých národností a procvičují si jazyk skrz konverzaci. Knihovna poskytuje vedoucího těchto setkání a nabízí zúčastněným kávu a sušenky. Těm, kdo chtějí uspořádat nějakou kulturní akci, může knihovna pomoci nabídnutím prostorů nebo získáním finančního příspěvku. Každý, kdo má zájem, si v knihovně může založit literární kroužek ve svém rodném jazyce.

---

²⁵ Jazyková kavárna, viz stejnojmenná podkapitola 4.3.4.

Zažil/a jste nějaké problémy během komunikace s migranty či národnostními menšinami?

Zatím jsem nezažil žádný takový problém.

Myslíte si, že knihovny mohou pomoci integrovat cizince do švédské společnosti? Pokud ano, jak?

Ano, všechny skupiny, které navštíví knihovnu, dostanou informace ne pouze o knihovně, ale také všeobecné informace o švédské společnosti a pokud je to potřeba, také o usnadnění integrace do ní.

Pracují ve vaší knihovně nějakí cizinci?

Ano, v naší knihovně pracují 2 knihovníci – cizinci.

5.4 Městská knihovna Uppsala

Jméno knihovníka: Anna Sofia Perotti

Jméno knihovny: Městská knihovna Uppsala

Město: Uppsala

Jaké národnostní menšiny a migranti žijí ve vašem městě?

Máme migranty z celého světa, ale většina z nich mluví arabsky, persky, španělsky, kurdsky, anglicky, čínsky, bosensky, srbsky a chorvatsky. Uppsala je univerzitní město, a proto je zde také hodně výměnných studentů a vědců. Celkově zde žije přes 200 tisíc obyvatel.

Navštěvují tito lidé knihovnu? Jsou častými návštěvníky?

Ano, Městskou knihovnu Uppsala navštíví každý rok více než 1,4 milionu návštěvníků a hodně z nich pochází z cizích zemí. Městská knihovna Uppsala je složena z 12 knihoven, jež se nacházejí v různých čtvrtích, kde jsou různé potřeby.

Všechny tyto knihovny však mají poličku nazvanou *Ny i Sverige*²⁶, kde jsou pomůcky k učení švédštiny, slovníky, učebnice a „easy to read“ (snadno srozumitelné) knihy ve švédštině.

---

²⁶ Nový ve Švédsku, viz stejnojmenná podkapitola 4.3.7.

Nabízíte knihy (a ostatní dokumenty jako časopisy, noviny...) v jiných jazycích, než je švédština? Pokud ano, v jakých?

V knihovně máme knihy ve více než 70 jazycích. Neustále nakupujeme knihy pro děti i dospělé, aby byly naše fondy pořád aktuální. Máme spoustu časopisů a novin v různých jazycích. Naše motto je nějakým způsobem sloužit všem obyvatelům tohoto města a poskytovat jim média v jejich vlastním jazyce.

Také nabízíme databázi *Library Press Display*, jež obsahuje noviny z 92 různých zemí.

Organizujete nějaké zvláštní akce pro migranty a národnostní menšiny ve vaší knihovně?

Ano, z našich 12 poboček mají některé své vlastní jazykové kurzy, některé na nich spolupracují s ostatními institucemi. Pořádáme kurz *Svenska med baby*²⁷ pro matky, které zůstávají doma samy se svými dětmi.

Kromě toho máme filmové večery pro děti, kdy pouštíme filmy v menšinových a cizích jazycích. To samé platí i pro čtení pro děti. Co se týče dospělých, snažíme se spolupracovat s imigračním úřadem. Ve finštině pořádáme několik různých akcí za rok, máme také knižní kroužky v perštině a finštině.

Zažil/a jste nějaké problémy během komunikace s migranty či národnostními menšinami?

Ano, pokud návštěvník neumí anglicky, je komunikace téměř vždy problém.

Myslíte si, že knihovny mohou pomoci integrovat cizince do švédské společnosti? Pokud ano, jak?

Ano, mají u nás možnost naučit se švédštinu - půjčujeme knihy, slovníky a pořádáme jazykové kurzy. Tím, že se naučí jazyk, se pak rychleji zařadí do společnosti.

Pracují ve vaší knihovně nějakí cizinci?

Ano, ale při získávání zaměstnanců je vždy těžké najít lidi se správnou kvalifikací včetně jazyka. V našich inzerátech vždy požadujeme jazykový certifikát.

5.5 Městská knihovna Stockholm

Jméno knihovníka: Malin Törnquist

Jméno knihovny: Městská knihovna Stockholm

---

²⁷ Švédština s Vaším dítětem, viz stejnojmenná podkapitola 4.3.3.

Město: Stockholm

Jaké národnostní menšiny a migranti žijí ve vašem městě?

Ve Stockholmu žije asi 30 % obyvatel s cizím původem. Kolem 35 % je jich z Asie/Středního východu, 7 % z Jižní Ameriky, 16 % z Afriky, 26 % z Evropy, zbytek z jiných částí světa. V letech 2015 a 2016 přišla do Stockholmu spousta žadatelů o azyl, především ze Sýrie a Afghánistánu.

Finština, jidiš, meänkieli, romština a sámština mají status jazyka národnostní menšiny a týkají se jich tak speciální práva. Tyto práva jsou dány v Zákoně o národnostních menšinách a národnostních jazycích (v originále *Lag 2009:724 om nationella minoriteterna och minoritetsspråk*). Nejdůležitější částí je právo na jazyk, kulturu, informace a účast. Stockholm navíc spadá pod finskou administrativní část, což znamená, že stockholmské knihovny získávají speciální finanční příspěvek na podporu finského jazyka – v praxi tedy nákup knih, novin, časopisů a pořádání kulturního programu pro děti a dospělé.

Navštěvují tyto lidé knihovnu? Jsou častými návštěvníky?

Ve stockholmských knihovnách je velký poměr návštěvníků cizího původu a s jiným mateřským jazykem, než je švédština. Tito lidé jsou pravidelní návštěvníci ve všech knihovnách ve městě.

Nabízíte knihy (a ostatní dokumenty jako časopisy, noviny...) v jiných jazycích, než je švédština? Pokud ano, v jakých?

Stockholmská síť knihoven nabízí knihy, noviny i časopisy v jiných jazycích, než je švédština. V centrální knihovně a v Mezinárodní knihovně jsou knihy v celkově 142 jazycích. Nejčastěji zastoupené jazyky jsou španělština, perština, arabština, polština, čínština, finština, srbština, japonština, turečtina, thajština, italština, holandština, norština, litevština, dánština, portugálština, vietnamština a ukrajinština. Máme knihy ve všech jazycích národnostních menšin kromě meänkieli.

Organizujete nějaké zvláštní akce pro migranty a národnostní menšiny ve vaší knihovně?

Město Stockholm rozhodlo, že by měly knihovny více investovat do kontaktu s novými členy. Noví obyvatelé a imigranti by měli být informováni o tom, co knihovna nabízí (a to jak v rámci fondů, tak aktivit apod.). Možnost potkat se a poznávat ostatní lidi, je důležitý faktor, jež se

podílí na míře zapojení osoby do komunitního života. Knihovna může hrát důležitou roli v budování důvěry mezi obyvateli a podpořit tak komunitní rozvoj.

Městská knihovna Stockholm pořádá *Språkcafé*²⁸ ve švédštině. Účelem těchto setkání je umožnit účastníkům procvičovat švédštinu v uvolněném a atraktivním prostředí a rovněž poznat lidi z odlišných kulturních a jazykových prostředí. Knihovny také nabízejí IT pomoc v různých jazycích: v arabštině, ruštině, španělštině a somálštině. Knihovny pořádají speciální prohlídky pro členy kurzu *SFI*.²⁹

Zažil/a jste nějaké problémy během komunikace s migranty či národnostními menšinami?

Ve stockholmských knihovnách není zaměstnáno dostatek pracovníků, jež by hovořilo jiným jazykem, než je švédština. Například potřebujeme více lidí, kteří hovoří darí, persky, arabsky, somálsky, tigrinsky a různými kurdskými jazyky/dialekty. Jiná jazyková a kulturní pozadí jsou velmi důležitá a mohou velmi zlepšit kvalitu knihovny. Toto je pro nás velká výzva a důležitý úkol, kterým se budeme v budoucnu zabývat.

Myslíte si, že knihovny mohou pomoci integrovat cizince do švédské společnosti? Pokud ano, jak?

Knihovníci a knihovny jsou velmi důležití pro žadatele o azyl a pro lidi cizí národnosti. Regionální knihovna ve Stockholmu uspořádala studii mezi žadateli o azyl, aby zjistila, jak mohou knihovny rozvíjet svoje služby k jejich prospěchu. Kolem tří čtvrtin dotazovaných navštěvuje knihovnu pravidelně a jejich znalost knihovny a jejich aktivit je vysoká. Nejčastějším důvodem návštěvy knihovny je použití počítačů, wifi, zlepšení jazyka, půjčení knih a čtení, setkání s ostatními návštěvníky, setkání se zaměstnanci a pomoc od zaměstnanců s různými úkoly. Ze studie vyplynulo, že možné zlepšení knihovnických služeb vidí žadatelé o azyl v zpřístupnění různých důležitých veřejných prohlášení v jejich jazyce. Přáli by si také více možností, jak zdokonalovat nový jazyk a snadnější možnost komunikace s ostatními návštěvníky a zaměstnanci.

Pracují ve vaší knihovně nějakí cizinci?

Nemámě statistiku o etnickém původu našich zaměstnanců, ale odhaduji, že přibližně 15-20 % z nich je cizího původu a hovoří kromě švédštiny i jiným jazykem.

---

²⁸ Jazyková kavárna, viz stejnojmenná podkapitola 4.3.4.

²⁹ Švédština pro imigranty, viz stejnojmenná podkapitola 4.3.1.

5.6 Závěr dotazníkového průzkumu

Z dotazníků vyplynulo, že jazykové menšiny knihovny pravidelně navštěvují a knihovny jsou pro jejich potřeby zpravidla dobře vybavené. Knihovníci zmiňují důležitost databáze Library Press Display, která může sloužit migrantům a menšinám ke kontaktu se situací v domovské zemi.

Knihovny přinášejí mnoho příležitostí především k učení švédského jazyka. Knihovní služby popsané v podkapitole 4.3 jsou běžnou praxí ve všech vybraných knihovnách. Pestrost služeb poskytují i knihovny v malých městech.

V každé z dotázaných knihoven pracuje alespoň jeden knihovník nebo asistent jiné národnosti. Dle jednoho z dotázaných knihovníků je jich však nedostatek, knihovnám by prospěli zejména pracovníci hovořící jazyky obyvatel, kteří do země přišli během uprchlické krize. V otázce problémů během komunikace se odpovědi liší. Někteří problémy nezažívají, někteří přiznávají, že neznalost anglického jazyka nebo negramotnost je během komunikace téměř nepřekonatelnou překážkou. Knihovníci se odkazují na pomoc slovníků nebo Google překladače, v ideálním případě by ale tuto roli měl zastat sami zaměstnanci knihovny.

6. Závěr

Tato práce představila švédské knihovnictví, které se v mnohém liší od toho, jaké známe. Z historie vyplynulo, že se vyvíjelo pomaleji, přesto je dnes na špičkové úrovni. Knihovníci se snaží poskytovat služby po celé rozlehlé zemi, a to pro všechny zastoupené obyvatele, jejichž složení je ve Švédsku opravdu pestré.

Ve Švédsku proto v posledních letech vzniklo mnoho specializovaných knihoven a služeb. Menšiny a migranti se v knihovnách potkávají a knihovny jim usnadňují integraci, jelikož nabízejí vzdělání v jazyce i kultuře. Ve svých službách nevynechávají ani děti a ženy, kterým je rovněž nabízena pomoc, ale i místo pro trávení času a rozvoj. Dětem usnadňují přechod do nové školy a pro ženy mají často sociální přesah, jelikož zlehčují počáteční samotu a nejistotu. Švédské knihovny poskytují informace o kulturních rozdílech mezi domácí zemí přistěhovalce a Švédskem, a zabraňují tak případné kriminalitě (která může být nechtěná, viz. fyzické trestání dětí atp.), nestojí však o naprosté převychování svých nových obyvatel. Nabízejí dokumenty v mnoha cizích jazycích a podporují menšiny i migranty v zachování si vlastní identity. Některé knihovny začaly nově nabízet poměrně kontroverzní službu výpůjček nelegálním přistěhovalcům. Z rozboru švédské knihovnické legislativy vyplynulo, že pro dnešní situaci je nedostačující a bude nutné ji upravit.

Švédské knihovnictví se nebojí zkoušet nové věci a riskovat. Je tedy záhodno jej sledovat a učit se z jeho úspěchů, ale i chyb.

Tato práce může rovněž sloužit pro případné srovnání s českým knihovnictvím a jeho službami pro menšiny a migranty.

7. Seznam literatury

Bibliobus, 2017. In: *Wikipedie: otevřená encyklopedie* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, stránka byla naposledy editována 26. 3. 2017 [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Bibliobus>.

BRECZKOVÁ, Lucie, 2010. *Indikátory úspěšnosti integrace migrantů ve státech Evropské unie*. Brno. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra sociologie. Dostupná také z digitálního archivu : <https://theses.cz/id/2snq07/?furl=%2Fid%2F2snq07%2F;lang=en>.

CONSEIL DE L'EUROPE, 1995. *Framework Convention for the Protection of National Minorities* [online]. Strasbourg: Conseil de l'Europe [cit. 2017-11-10]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/16800c10cf>.

Delegationen för romska frågor [online], ©2007. Stockholm: Delegationen för romska frågor [cit. 2017-11-15]. Dostupné z: <http://arkiv.minoritet.se/romadelegationen/www.romadelegationen.se/extra/pod/index.html>.

DORŇÁKOVÁ, Adéla, 2014. *Švédští Finové. Přistěhovalectví očima Susanny Alakoski*. Brno. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Skandinávská studia.

ERIXON, Emil, 2017. *Tillgängligt för alla: Folkbiblioteken, de papperslösa och medborgarskapets exklusivitet*. Uppsala. Diplomová práce. Uppsala Universitet, Institutionen för ABM. Dostupná také z digitálního archivu: <http://uu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1107376&dswid=4071>.

ERLING, Gustaf a Ylva JARENÄS, 2009. *Biblioteket och svenska för invandrare: En undersökning av folkbibliotekets funktion i andraspråksinlärning*. Borås. Diplomová práce. Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan.

Express yourself with art, 2017. *Kulturhuset Stadsteatern* [online]. Stockholm: Stadsteater AB [cit. 2017-11-10]. Dostupné z: <http://www.kulturhusetstadsteatern.se/KonstDesign/Evenemang/2017/Express-Yourself-with-Art/>.

E-plikt. *Kungliga biblioteket*, 2017 [online]. Stockholm: Kungliga biblioteket, senast uppdaterad 31. 10. 2017 [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: <http://www.kb.se/plikt/eplikt/>.

FOSSBO, Hannes, 2015. Kungliga biblioteket ger mer pengar till arabisk litteratur. In: *SVT Nyheter* [online]. Stockholm: Sveriges Television AB, 21 december 2015 [cit. 2017-11-10]. Dostupné z: <https://www.svt.se/kultur/bok/kungliga-biblioteket-ger-mer-pengar-till-arabisk-litteratur>.

Författare i Sverige med utländsk bakgrund, ©2002-2016. *Immigrant-institutet* [online]. Göteborg: Immigrant-institutet [cit. 2017-11-10]. Dostupné z: <http://www.immi.se/kultur/authors/>.

GRANLING, Torbjörn, 2015. Invandrare i förgrunden vid träffar på biblioteket. In: *Dt* [online]. Ludvika: Mittmedia AB, 4 februari 2015 [cit. 2017-11-10]. Dostupné z: <http://www.dt.se/dalarna/ludvika/invandrare-i-forgrunden-vid-traffar-pa-biblioteket>.

HELINSKY, Zuzana, 2010. Zuzana Helinsky odpovídá (nejen) ze Švédska. *Čtenář* [online]. Roč. 62, č. 12 [cit. 2017-11-15]. ISSN 0011-2321. Dostupné z: <http://ctenar.svkk1.cz/clanky/2010-roc-62/12-2010/zuzana-helinsky-odpovida-nejen-ze-svedska-77-793.htm>.

History of the Jews in Sweden, 2017. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, last modified on 4. 12. 2017 [cit. 2017-11-15]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_the_Jews_in_Sweden.

Internationella bibliotekets barnboksvecka, 2016. *Svenska barnboksinstitutet* [online]. Stockholm: Svenska barnboksinstitutet [cit. 2017-11-10]. Dostupné z: <http://www.sbi.kb.se/sv/Aktuellt/Kalendarium/Internationella-bibliotekets-barnboksvecka1/>.

Judiska biblioteket, ©2017. *Judiska församlingen i Stockholm* [online]. Stockholm: Judiska församlingen [cit. 2017-11-07]. Dostupné z: <http://jfst.se/biblioteket/>.

Judisk Krönika [online], ©2015, Jewish Chronicle [cit. 2017-11-15]. Dostupné z: <http://judiskkrönika.se/>.

Kalendarium för Göteborgs Stad. *Göteborgs Stad*, 2017 [online]. Göteborg: Göteborgs Stad [cit. 2017-11-10]. Dostupné z: <http://goteborg.se/wps/portal/?uri=gbglnk:kalendarium-ck>.

KAMENICKÝ, Jiří, 2015. Evropské země z pohledu různých statistik. *Statistika&My* [online]. Roč. 5, č. 4 [cit. 2017-11-15]. ISSN 1804-7149. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2015/04/evropske-zeme-z-pohledu-ruznych-statistik/>.

KUBÍK, Vojtěch, 2014. *Švédské pojetí integračního procesu: Aktivity státních, nestátních a neziskových organizací vsříci integraci přistěhovalců na pracovní trh*. Brno. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Skandinávská studia.

Kulturhuset Stadsteatern, ©2017 [online]. Stockholm: Stockholms Stadsteater AB [cit. 2017-11-07]. Dostupné z: <http://kulturhusetstadsteatern.se/>.

KUNGLIGA BIBLIOTEKET, 2016. *Bibliotek 2016: Offentligt finansierade bibliotek* [online]. Stockholm: Kungliga biblioteket [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: http://biblioteksstatistik.blogg.kb.se/files/2017/05/Rapport_Bibliotek2016.pdf.

KUNGLIGA BIBLIOTEKET, 2017. *Mångspråkiga gymnasiebibliotek – ett projekt för modersmåls litteratur i Gävle* [online]. Stockholm: Kungliga biblioteket [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: http://interbib.se/Files/Nedladdningsmaterial/Tema%20Skola/rapport_mangsprakiga_gymnasi_ebibliotek_2017.pdf.

LARSEN, Jonna Holmgaard, 2006. *Nordic public libraries in the knowledge society* [online]. Copenhagen: Danish National Library Authority [cit. 2017-11-05]. ISBN 87-91554-78-0. Dostupné z: https://slks.dk/publikationer/publikationsarkiv-styrelsen-for-bibliotek-og-medier/singlevisning/artikel/nordic_public_libraries_in_the_knowledge_society/.

Libraries for all - Sweden, ©2009. *Libraries for All* [online]. [cit. 2017-11-10]. Dostupné z: <http://librariesforall.eu/en/local-projects/immigrant-institute-sweden>.

Library offers immigrants the chance to borrow a Swede, 2015. *Sveriges Radio* [online]. Stockholm: Sveriges Radio, published onsdag 25 mars 2015 [cit. 2017-11-10]. Dostupné z: <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2054&artikel=6125191>.

MIKKELSEN, Jens, 2014. Papperslösa får låna böcker. In: *Sydsvenskan* [online]. Malmö: Sydsvenskan, 14 mars 2014 [cit. 2017-11-07]. Dostupné z: <https://www.sydsvenskan.se/2014-03-14/papperslosa-far-lana-bocker>.

MUDDIMAN, Dave, Shiraz DURRANI, John PATEMAN, Martin DUTCH, Rebecca LINLEY a John VINCENT, 2001. Open to All? The public library and social exclusion: executive summary. *New Library World* [online]. Vol. 102, no. 4/5 [cit. 2017-11-10]. ISSN 0307-4803. Dostupné z: <http://www.emeraldinsight.com/doi/abs/10.1108/03074800110390626>.

MULTIKULTURNÍ CENTRUM PRAHA, 2010. *Knihovny pro všechny: evropská strategie pro multikulturní vzdělávání* [online]. Praha: Multikulturní centrum Praha [cit. 2017-11-07]. Dostupné z: http://mkc.cz/doc/Guidelines_ESME_CZE.pdf.

MYŠKOVÁ, Petra, 2006. *Knihovnictví ve Švédsku*. Praha. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví.

Nationell minoritet, 2017. In: *Wikipedia: den fria encyklopedin* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, redigerades senast 2. 11. 2017 [cit. 2017-11-14]. Dostupné z: https://sv.wikipedia.org/wiki/Nationell_minoritet.

OCÁSKOVÁ, Kateřina, 2006. *Evropská migrace a multikulturní společnost*. Brno. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Dostupná také z digitálního archivu: https://is.muni.cz/th/66198/pedf_m/.

PERDAHL, Erina, 2013. Bokbussen blir allt mer sällsynt. In: *Sveriges Radio* [online]. Stockholm: Sveriges Radio, 26 april 2013 [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=478&artikel=5516724>.

PILEROT, Ola a Frances HULTGREN, 2016. *Folkbibliotekens arbete för och med nyanlända – om förändring, svårigheter och inspirerande utmaningar* [online]. Falun: Länsbibliotek Dalarna. [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: http://lansbibliotekdalarna.se/wp-content/uploads/2016/12/DELRAPPORT_BIBLIOTEKENS_ARBETE_MED_NYANL%C3%84NDA.pdf.

Romer i Sverige, 2017. In: *Wikipedia: den fria encyklopedin* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, redigerades senast 8. 10. 2017 [cit. 2017-11-15]. Dostupné z: https://sv.wikipedia.org/wiki/Romer_i_Sverige.

Sjukhusbibliotek, 2017. *Kungliga biblioteket* [online]. Stockholm: Kungliga biblioteket, senast uppdaterad 8. 3. 2017 [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: <http://www.kb.se/bibliotek/Bibliotek/Sjukhusbibliotek/>.

SMUTNÁ, Jana, 2015. *Imigrace do Švédského království*. Brno. Diplomová práce (Mgr.). Mendelova univerzita v Brně, Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií. Dostupná také z digitálního archivu: <https://theses.cz/id/t7xxoc>.

STATENS KULTURRÅD, 2015. *Med läsning som mål: Om metoder och forskning på det läsfrämjande området* [online]. Stockholm: Statens kulturråd. [cit. 2017-11-07]. Dostupné z: http://www.kulturradet.se/Documents/publikationer/2015/med_lasning_som_mal.pdf.

Statistics for 2015, 2015. *Migrationsverket: Swedish Migration Agency* [online]. Švédsko: Migrationsverket: Swedish Migration Agency, last updated: 22. 6. 2017 [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: <https://www.migrationsverket.se/English/About-the-Migration-Agency/Facts-and-statistics-/Statistics/2015.html>.

Statistics for 2016, 2016. *Migrationsverket: Swedish Migration Agency* [online]. Švédsko: Migrationsverket: Swedish Migration Agency, last updated: 22. 6. 2017 [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: <https://www.migrationsverket.se/English/About-the-Migration-Agency/Facts-and-statistics-/Statistics/2016.html>.

Statistiska centralbyrån [online], ©2017, Stockholm: SCB [cit. 2017-11-15]. Dostupné z: <http://www.scb.se/>.

Stěhování za příbuzným do Švédska, 2017. *SwedenAbroad* [online]. Praha: Velvyslanectví Švédska [cit. 2017-11-07]. Dostupné z: <http://www.swedenabroad.com/cs-CZ/Embassies/Prague/Prace-a-ivot-ve-vedsku/Sthovani-za-pibuznym-do-vedska/>.

Sveriges biblioteks utmärkelser, 2017. *Svensk biblioteksforening* [online]. Stockholm: Svensk biblioteksforening [cit. 2017-11-21]. Dostupné z: <http://www.biblioteksforeningen.se/evenemang/sveriges-biblioteks-utmarkelser/>.

SVOBODOVÁ, Eva, 2014. O švédském knihovnictví a knihovnách ve Stockholmu. *U Nás* [online]. Roč. 24, č. 1 [cit. 2017-11-05]. ISSN 0862-9366. Dostupné z: http://www.svkhk.cz/SVKHK/u-nas-pdf_archiv/20140120.pdf.

Sweden - an overview, ©2013-2017. *sweden.se* [online]. Švédsko: Swedish Institute [cit. 2017-11-15]. Dostupné z: <https://sweden.se/society/sweden-an-overview/>.

Sweden Finns, 2017. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, last modified on 9. 12. 2017 [cit. 2017-11-15]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Sweden_Finns.

Swedish for immigrants, information in other languages, 2017. *Stockholms stad* [online]. Stockholm: Stockholms stad, senast uppdaterad 21. 11. 2017 [cit. 2017-11-10]. Dostupné z: <http://www.stockholm.se/ForskolaSkola/Vuxenutbildning/SFI---Utbildning-i-svenska-for-Invandrare/Swedish-for-immigrants-/>.

SVENSK BIBLIOTEKSFÖRENING, 2017. *Swedish Library Association* [online]. Stockholm: Svensk biblioteksforening [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: <http://www.biblioteksforeningen.se/wp-content/uploads/2017/01/engelska-broschyren.pdf>.

Swedish Websites, 2008. *Kungliga biblioteket* [online]. Stockholm: Kungliga biblioteket, last updated 20. 4. 2008 [cit. 2017-11-15]. Dostupné z: <http://www.kb.se/english/find/internet/websites/>.

Swedish with your baby, 2014. *Cities of Migration* [online]. Toronto: Cities of Migration [cit. 2017-11-10]. Dostupné z: http://citiesofmigration.ca/good_idea/swedish-with-your-baby/.

Švédské občanství, 2017. *SwedenAbroad* [online]. Praha: Velvyslanectví Švédska [cit. 2017-11-07]. Dostupné z: <http://www.swedenabroad.com/cs-CZ/Embassies/Prague/Prace-a-ivot-ve-vedsku/vedske-obanstvi/>.

ŠVÉDSKO. KULTURDEPARTEMENTET, 2013. Bibliotekslag (2013:801). In: *Svensk författningssamling 2013:801*. SFS nr: 2013:801. Dostupný také z: http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/bibliotekslag-2013801_sfs-2013-801.

ŠVÉDSKO. UTBILDNINGSDEPARTEMENTET, 1993. Lag (1993:1392) om pliktexemplar av dokument. In: *Svensk författningssamling 1993:1392*. SFS nr: 1993:1392. Dostupný také z: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-19931392-om-pliktexemplar-av-dokument_sfs-1993-1392.

ŠVÉDSKO. UTBILDNINGSDEPARTEMENTET, 2012. Lag (2012:492) om pliktexemplar av elektroniskt material. In: *Svensk författningssamling 2012:492*. SFS nr: 2012:492. Dostupný také z: http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2012492-om-pliktexemplar-av-elektroniskt_sfs-2012-492.

The numbers are out - Swedes will be a minority in few years, ©2014. *Speisa* [online]. Speisa [cit. 2017-11-21]. Dostupné z: <http://speisa.com/modules/articles/index.php/item.1097/the-numbers-are-out-swedes-will-be-a-minority-in-few-years.html>.

TORSTENSSON, Magnus, 1993. Is There a Nordic Public Library Model? *Libraries & Culture*. Vol. 28, no. 1. ISSN 0894-8631.

UNITED NATIONS HIGH COMMISSIONER FOR REFUGEES, 2003. *A New Beginning: Refugee Integration in Sweden - It's about time!* [online]. Švédsko: United Nations High Commissioner for Refugees [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: <http://www.refworld.org/docid/5295a60e4.html>.

Úmluva o právním postavení uprchlíků, 2017. In: *Wikipedie: otevřená encyklopedie* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, stránka byla naposledy editována 6. 10.

2017 [cit. 2017-11-05]. Dostupné z:
https://cs.wikipedia.org/wiki/Úmluva_o_právním_postavení_uprchlíků.

Úmluva o uprchlících: Zásadní dokument pro činnost UNHCR, ©2001-2017. *UNHCR Czech Republic* [online]. Česká republika: UNHCR [cit. 2017-11-15]. Dostupné z:
<http://www.unhcr.org/cz/224-czzakladni-informaceumluvyumluva-o-uprchlicich-html.html>.

WESTIN, Charles, 2006. Sweden: Restrictive Immigration Policy and Multiculturalism. In: *Migration Policy Institute* [online]. Washington, DC: Migration Policy Institute, 1 June 2006 [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: <https://www.migrationpolicy.org/article/sweden-restrictive-immigration-policy-and-multiculturalism>.